ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

SOCIALINĖS GEROVĖS STUDIJŲ IR KŪNO KULTŪROS KATEDRA

Kūno kultūros ir sporto pedagogikos studijų programa

JUSTINAS MOCKUS

KŪNO KULTŪROS MOKYTOJŲ PROFESINĖS KOMPETENCIJOS SAVIVOKA

Bakalauro baigiamasis darbas

Darbo vadovė lekt. Danguolė Razmaitė

Šiauliai, 2019

Parengto baigiamojo bakalauro darbo savarankiškumo patvirtinimas

Patvirtinu, kad įteikiamas baigiamasis **bakalauro** / profesinių studijų / magistro darbas **Kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos savivoka** yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame universitete / institute Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra medžiagos iš kitų autorių darbų, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateiktas visas panaudotos literatūros sąrašas.

....

Vardas, pavardė Parašas

Turinys

SANTRAUKA 4
SUMMARY 5
ĮVADAS 7
1. KŪNO KULTŪROS MOKYTOJŲ PROFESINĖS KOMPETENCIJOS TEORINĖS PRIELAIDOS 10
1.1.Kūno kultūros mokytojo profesinių kompetencijų teorinė apibrėžtis 10
1.1.1.Kūno kultūros mokytojo profesinės kompetencijos 11
1.2. Pedagogo kompetencijų raiška ir jų klasifikacijų įvairovė 13
1.3. Kūno kultūros pedagogo savybės 16
2. KŪNO KULTŪROS MOKYTOJŲ PROFESINĖS KOMPETENCIJOS SUVOKTIES TYRIMO METODOLOGIJA IR REZULTATŲ ANALIZĖ 20
2.1. Tyrimo metodai 20
2.2. Tyrimo organizavimas 20
2.3. Tiriamieji 21
2.4. Kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos savivoka - amžiaus aspektas 21
2.5. Kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos savivoka fizinio aktyvumo aspektu 32
IŠVADOS 40
LITERATŪRA 41
PRIEDAS 43

SANTRAUKA

KŪNO KULTŪROS PEDAGOGŲ PROFESINĖS KOMPETENCIJOS SAVIVOKA

Bakalauro darbas

Pedagogų profesinė kompetencija yra viena iš keturių mokytojo profesijos kompetencijų, kurios plėtotė labai svarbi kasdieniam mokytojo darbui (Čiužas ir kt., 2009). Kūno kultūros pedagogo profesinė kompetencija jungia ugdymo turinio įgyvendinimą, jo planavimą, proceso vadybą, technologijų taikymą, ugdymo individualizavimą ir diferencijavimą bei ugdymo aplinkos kūrimą (Poteliūnienė, Blauzdys, Juškelienė, 2012).

Tyrimo objektas: profesinės kompetencijos savivoka.

Tyrimo tikslas – empiriškai ištirti kūno kultūros pedagogų profesinės kompetencijos savivoką, išskiriant jos dimensijas amžiaus ir fizinio aktyvumo kontekstuose.

Tyrimo metodika. Tyrime taikyti (1) ***teoriniai*** (sisteminė mokslinės literatūros analizė), (2) ***empiriniai*** (apklausa) ir (3) ***statistiniai*** (aprašomosios statistikos) ***tyrimo metodai***. Tyrime dalyvavo 39 kūno kultūros mokytojai.

Išvados: 1. Ištyrus *kūno kultūros* mokytojų profesinės kompetencijos suvoktį amžiaus aspektu, nustatyta, kad skirtingo amžiaus mokytojų profesinės kompetencijos savivokos raiška nėra priklausoma nuo amžiaus ($p > 0,05$). Tiek iki 35 m., tiek virš 36 metų kūno kultūros mokytojams profesinė kompetencija yra gan panašiai suvokiama. suvoktis yra gan ir daugiau. Reikšmingiausi skirtumai nustatyti tik tarp šių *profesinės kompetencijos* struktūrinių dalių: *mokinių motyvavimo ir paramos jiems* ($p = 0,037$) ir *informacinių technologijų naudojimo* ($p = 0,048$). 2. Palyginus *kūno kultūros* mokytojų profesinės kompetencijos suvoktį fizinio aktyvumo aspektu nustatyta, kad: profesinės kompetencijos suvoktis nėra priklausoma nuo fizinio aktyvumo ($p > 0,05$), t.y., fiziškai aktyvių kūno kultūros mokytojų beveik visų profesinės kompetencijos struktūrinių dalių suvoktis įvertinta panašiais įverčiais kaip ir fiziškai neaktyvių kūno kultūros mokytojų. Tik tarp *mokymo proceso valdymo* kompetencijos suvokties nustatyti reikšmingi skirtumai ($p = 0, 024$).

Esminiai žodžiai: profesinė kompetencija, kūno kultūros pedagogas, amžius, fizinis aktyvumas.

SUMMARY

AWARENESS OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS ABOUT THE PROFESSIONAL COMPETENCE

Bachelor'sThesis

Teachers' professional competence is one of the four competences of the teacher profession, the development of which is very important for the daily work of a teacher (Čiužas et al. 2009). The professional competence of a Physical Education Teacher combines educational content implementation, its planning, process management, application of technology, development of educational personalization and differentiation, as well as the educational environment (Poteliūnienė, Blauzdys, Juškelienė, 2012).

Object of the research: awareness of professional competence.

The aim of the research is to investigate the awareness of professional competence of physical education teachers empirically, distinguishing its dimensions in the context of age and physical activity.

Methodology of research. (1) ***Theoretical*** (systematic analysis of scientific literature), (2) ***empirical*** (survey) and (3) ***statistical*** (descriptive statistics) ***research methods*** were used in the research. 39 physical education teachers participated in the research.

Conclusions: 1. After examining the perception of the professional competence of *physical education* teachers in terms of age, it was found that the expression of the professional competence of teachers of different age is not dependent on age ($p > 0.05$). The physical education teachers both under the age of 35 and over 36 years have a similar understanding of professional competence. The most significant differences are identified only among the following structural parts of *professional competence*: *pupils' motivation* and *support for them* ($p = 0.037$) and *use of information technologies* ($p = 0.048$). 2. After having compared the awareness of the professional competence of *physical education* teachers in terms of physical activity it was determined that: the awareness of professional competence is not dependent on physical activity ($p > 0.05$), the awareness of the physically active teachers of physical education of almost all the structural components of professional competence was appreciated by similar estimates as well as that one of the physically

inactive teachers of physical education. The significant differences were identified only between the awareness of competence in the *management of the teaching process* (p = 0, 024).

Key words: professional competence, physical education teacher, age, physical activity.

ĮVADAS

Temos aktualumas. Sparčiai tobulėjant mokslui ir atsirandant naujausioms technologijoms, ugdytojo atliekamas darbas greitėja, tačiau norint išlikti profesionaliu ugdytoju jam reikia vis daugiau naujausių žinių bei kompetencijų. Besikeičiančioje visuomenėje pedagogo profesinės kompetencijos raida yra būtina. Kad pedagogas prisitaikytų prie sparčiai besikeičiančios visuomenės turėtų būti mokomas profesinei kaitai. Pedagogo įgyta profesinė patirtis nėra visam laikui, todėl pedagogas privalo mokėti prisitaikyti prie kintančių sąlygų ir mokėti naudotis jų teikiamomis galimybėmis. Šiuolaikinės visuomenės nuolat didėjantys poreikiai, pedagogą verčia lavinti savo gebėjimus ir nuolat tobulinti save visą gyvenimą, nuolat įgyjant naujų kompetencijų. Švietimo rezultatų kokybė labiausiai priklauso nuo ugdytojo pastangų. Šiuolaikinis ugdytojas turi mokėti savarankiškai mokytis, kurti idėjas, kritiškai ir sistemingai mąstyti, priimti tinkamus sprendimus bei bendradarbiauti. Pedagogas norėdamas sukurti veiksmingą edukacinę aplinką ugdytiniams, turi ugdytis įvairias kompetencijas orientuotas į mokymo paradigmą. Viena iš svarbiausių kūno kultūros pedagogo profesinių kompetencijų yra mokėjimas ir gebėjimas kurti saugią ugdytiniams ugdymosi aplinką. Pedagogo profesinė raida yra ugdoma studijuojant. O. Monkevičienės ir R. Autukienės (2008), teigimu pedagogo profesinė raida prasideda dar studijuojant, rengiantis būti ugdytinių pedagogu. Tik nuo pedagogo profesinės raidos priklauso vaikų ugdymo kokybė. Profesinė kompetencija parodo žmogaus veiklą ne tik asmeninius ir socialinius aspektus, bet ir dalykinius gebėjimus, kurie padeda veikti ir reaguoti žinomose ir naujose situacijose. Lietuvos Respublikos švietimo dokumentuose anksčiau buvo apibrėžiamas tik privalomas mokytojų rengimo turinys, o ne rezultatai (kompetencijos) kurias būsimi kūno kultūros pedagogai turi įgyti studijuojant ir siekiant mokytojo kvalifikacijos. Mokytojų profesinė kompetencija yra viena keturių mokytojo profesijos kompetencijų, kurios plėtotė labai svarbi kasdieniam mokytojo darbui (Čiužas ir kt., 2005).

Tyrimo problema. Kompetencijos reikalavimams nuolat kintant, kartą įgyta kompetencija po kiek laiko jau nebeatitinka pakitusių reikalavimų (Jucevičienė, 2007). Todėl labai svarbu skirti pakankamai dėmesio kūno kultūros mokytojų, t.y. pedagogų, atsakingų už mokinių fizinio aktyvumo formavimą visam gyvenimą, kompetencijų vertinimui, nuolatiniam **įsivertinimui**, kad kūno kultūros ugdymo kokybė ir mokytojų kompetencijos atitiktų keliamus reikalavimus, numatytų tobulėjimo sritis.

Lenkų edukologės A. Kostencka, M. Szark – Eckardt (2010), teigia, kad didžiulė spraga yra tarp teorijos ir praktikos. Nes daugiau pedagogų gerai išmano šiuolaikines mokymo teorijos

paradigmas, bet tačiau ne visi pedagogai geba jas įgyvendinti praktinėje veikloje. Todėl kūno kultūros pedagogas privalo tobulinti profesines kompetencijas, ypač atsižvelgiant į tai, kokių profesinių kompetencijų jiems trūksta.

Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas (2007) nusako, kad mokytojo profesijos kompetenciją sudaro keturios kompetencijos: bendrakultūrinė, profesinė, bendroji ir specialioji. Kiekvieną šių kompetencijų sudaro sudedamosios kompetencijos, atitinkami mokėjimai ir gebėjimai. Lietuvos teisinėje bazėje apibrėžus mokytojo profesinę kompetenciją, akivaizdu, kad ji (lyginant su bendrakultūrine, bendrąja ir specialiąja) yra svarbiausia mokytojui organizuojant ugdymo(-si) procesą klasėje. Tik mokytojas, kuris daug dėmesio skiria profesinių kompetencijų plėtotei, geba atliepti ir atitikti šiuolaikinės didaktikos mokytojui keliamus reikalavimus (Čiužas, 2013).

Pažymėtina, kad kūno kultūros mokytojų kompetencijų tyrimai fragmentiški. Profesinės kūno kultūros mokytojo kompetencijos ištirtumo laipsnis nėra didelis. Todėl darome prielaidą, kad kūno kultūros mokytojų išsamesnis profesinės kompetencijos savivokos tyrimas išryškins veiksnius, kas labiau sąlygoja mokytojų suvokimą kompetentingiau valdyti fizinį ugdymą(si) ir taikyti šio ugdymo(si) naujoves.

Tyrimo objektas: profesinės kompetencijos savivoka.

Tyrimo tikslas – empiriškai ištirti kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos suvoktį, išskiriant jos dimensijas amžiaus ir fizinio aktyvumo kontekstuose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teorinių įžvalgų pagrindu išanalizuoti mokytojo profesinės kompetencijos sampratą, jos aktualumą ir ugdymo(si) galimybes.
2. Ištirti bei palyginti kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos savivoką amžiaus aspektu.
3. Ištirti bei palyginti kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos savivoką fzinio aktyvumo aspektu.

Tyrimo metodai:

1. Literatūros šaltinių analizė ir apibendrinimas.
2. Anketinė apklausa.
3. Matematinė statistika

Tyrimo organizavimas ir tiriamieji.

Darbo rengimas vyko trimis etapais.

Pirmajame darbo rengimo etape (2018 m. birželis – 2018 m. rugsėjis) buvo analizuojami literatūros šaltiniai pasirinkta tema, formuluojama tyrimo problema, sukonkretinti tyrimo uždaviniai.

Antrajame darbo rengimo etape (2018 m. spalis – 2018 m. lapkritis) siekiant išsiaiškinti profesinės kompetencijos suvoktį, vykdėme anketinę apklausą tarp kūno kultūros mokytojų (N = 39). Numanant, kad svarbiu veiksniu įtakojančiu profesinei kompetencijai gali būti tiriamųjų amžius ir fizinis aktyvumas, atrenkant tiriamuosius stengtąsi, kad šie kintamieji imtyje būtų kuo įvairesni.

Trečiajame darbo rengimo etape (2018 m. lapkritis – 2018 m. gruodis) buvo analizuojama gauta informacija, piešiami grafikai, formuluojamos išvados.

Darbo struktūra.

Bakalauro darbą sudaro įvadas, 2 skyriai, išvados, literatūros sąrašas, 1 priedas. Darbe viso pateikiami 30 šaltinių, kuriuose yra nagrinėjamos profesinių kompetencijų teorinės prielaidos, iš jų 27 šaltinių lietuvių kalba ir 3 šaltiniai užsienio kalba.

1. KŪNO KULTŪROS MOKYTOJŲ PROFESINĖS KOMPETENCIJOS TEORINĖS PRIELAIDOS

1.1.Kūno kultūros mokytojo profesinių kompetencijų teorinė apibrėžtis

Kūno kultūra - svarbi asmens ir visuomenės bendrosios kultūros dalis, glaudžiai susijusi su kitomis kultūros sritimis, ypač su sveikatos stiprinimu ir sportu (Dumčienė, Bajoriūnas, 2006)

Kūno kultūra plačiąją prasme – tai ir gyvenimo būdas, ir sveikos gyvensenos samprata, ir higienos kultūra, ir ugdymosi rezultatas. Padėdama žmogui egzistuoti, ji kartu padeda geriau įgyvendinti jo pašaukimą. Žmogus, norintis veikti, kurti materialines ir dvasines vertybes, visiškai realizuoti savo gebėjimus, turi susiformuoti brandžią kūno kultūrą. Dėl tos priežasties žmogui, suvokiančiam kūno kultūros svarbą, jos formavimas yra labai reikšmingas (Adaškevičienė, 1994).

Ji padeda siekti fizinės, psichinės ir dvasinės asmens darnos, stiprina įvairaus amžiaus žmonių sveikatą. Kūno kultūra atveria galimybę patirti išlavinto, stipraus, sveiko organizmo, kūno judesių grožio keliamą džiaugsmą, kuria prielaidas asmens saviraiškai ir savirealizacijai. Apimdama įvairias fizinio aktyvumo raiškos formas, kūno kultūra sudaro sąlygas asmeniui pažinti save ir ugdytis fizinę bei dvasinę ištvermę, reikalingą stresinėse, kritinėse situacijose, individualumą, tikėjimą sėkme siekiant fizinės ir dvasinės sveikatos (*https://sites.google.com/site/kunokultura16/).*

Kūno kultūros pamokos sudaro sąlygas ugdytis doro, sąžiningo rungtyniavimo bei varžymosi, savitvardos, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Jos taip pat atveria moksleiviui galimybes plėtoti organizacinius gebėjimus: įsitraukti į mokyklos, šeimos, vietinės bendruomenės reikalų ir problemų, susijusių su sveikata ir sportu, svarstymą, ugdytis kritišką, pilietiškai brandų požiūrį į jas, pratintis pagal išgales praktiškai prisidėti prie šių klausimų sprendimo. Šiuo požiūriu kūno kultūra yra reikšmingas ugdytinio socialinės, pilietinės kultūros puoselėjimo veiksnys (*Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai.,* 2002).

Ugdymo aplinkos situacija kebli, nes be kita ko, siekiant humanistinių rezultatų, būtina kritiškai įvertinti daugelį pedagoginių uždavinių bei metodų. Anksčiau mokytojui pakako būti vykdytoju: organizuoti ugdymo procesą pagal mokomąsias programas, vadovėlius, metodikos leidinius. Kūno kultūros mokytojui ugdymo aplinkoje būtinas profesinis stabilumas. Svarbiausia jo funkcija - ugdyti besiformuojančią vaiko asmenybę, skatinti jo pozityvią veiklą, padėti atsiskleisti jo sugebėjimams. Kūno kultūros mokytojas, aktyvus organizatorius, turi saugotis, kad be atodairos

neprimestų savo požiūrio. Per didelis jo aktyvumas gali nustelbti mokinius, sukelti jų pasyvumą, abejingumą (Pukelis, 1995).

1.1.1.Kūno kultūros mokytojo profesinės kompetencijos

Mokytojai ir mokiniai beveik pusę savo aktyvaus laiko praleidžia klasėje. Jie dalijasi patirtimi, ugdo įgūdžius, keičiasi informacija, todėl kūno kultūros mokytojas turi turėti visas mokytojui būtinas kompetencijas. Kūno kultūros mokytojui tenka perprasti moderniąsias fizinio mokinių ugdymo(si) teorijas ir jų praktinę išraišką, ugdytis gebėjimą kūrybiškai, kritiškai ir atsakingai reaguoti į šiuolaikinius edukacinius pokyčius įgyvendinant ugdymo(si) strategijas (Barkauskaitė, Gaigalienė, Makarskaitė, 2002).

Kūno kultūros mokytojų profesinei karjerai svarbu (Curtner-Smith, 2001; Green, 2002):

1) sportinė karjera;

2) mokykloje per kūno kultūros pamokas sukaupta patirtis, mažiau reikšminga profesinio rengimo sistema.

Pasak V. Lukošūnienės (2011), vis svarbesnėmis tampa bendrosios kompetencijos (kompiuterinis raštingumas, užsienio kalba, verslumas, socialiniai įgūdžiai, mokymasis mokytis).

Prisitaikyti prie pokyčių, atitikti darbdavio keliamus reikalavimus gali tik nuolat besimokantis ir tobulėjantis žmogus (Lukošūnienė, 2011).

Kompetencijos sąvoka tiek akademinėje literatūroje, tiek kasdieninėse diskusijose yra vartojama plačios apimties sugebėjimams, kurie yra vienaip ar kitaip susiję su mūsų patirtimi – meistriškumu ir problemų sprendimu (Jovaiša, 1997).

P. Jucevičienė, R. Lepaitė (2000) kompetencijos sampratą apibrėžia kaip žmogaus kvalifikacijos bei gebėjimo veikti išraiška, kurią lemia individo savybės, vertybės bei jo įgytos žinios, mokėjimai, įgūdžiai, požiūris į darbą. Tai funkcinis gebėjimas adekvačiai atlikti tam tikrą veiklą. Tuo tarpu L. Jovaiša šios sąvokos reikšmei priskiria ir gebėjimą pagal kvalifikaciją, žinias bei įgūdžius gerai atlikti veiklą (Jovaiša, 1997).

Kompetencijos sąvokos apibrėžimų ir reikšmių yra pakankamai daug ir įvairių. Kitaip tariant, kompetencija reiškia būtinų darbo uždaviniui ar vaidmeniui atlikti mokėjimo, įgūdžių, žinių ir gebėjimo derinį (Jovaiša, 1997). Kompetencija – savita pedagogo raiška veikloje, pagrįsta profesiniais, pedagoginiais ir asmeniniais jo gebėjimais. Visuminę profesijos pedagogo kompetenciją pirmiausia apibūdina jo profesinis, pedagoginis ir psichologinis pasirengimas. Visi šie

komponentai išsivystymo požiūriu yra skirtingi. Todėl kompetencijų charakteristikos išsidėsto nevienodai ir jos nuolat kinta pedagogo profesinės pedagoginės veiklos eigoje (Adomonienė, 2001).

Analizuojant sąryšį tarp žinojimo ir konkrečios veiklos, M. Pearson (Pearson, 2004) siūlo kompetenciją apibrėžti kaip tęstinę atkarpą, kuri prasideda tik žinojimu, kaip „kažką“ atlikti ir baigiasi žinojimu kaip „kažką“ atlikti labai gerai, taigi sugebėjimas „kažką“ atlikti kompetentingai būtų tarp šių dviejų atkarpos taškų (Pearson, 2004).

Anot M. Pearson, kompetencija turėtų apimti: žinias, patirtį, požiūrius ir reikalingas asmenines savybes bei charakteristikas.

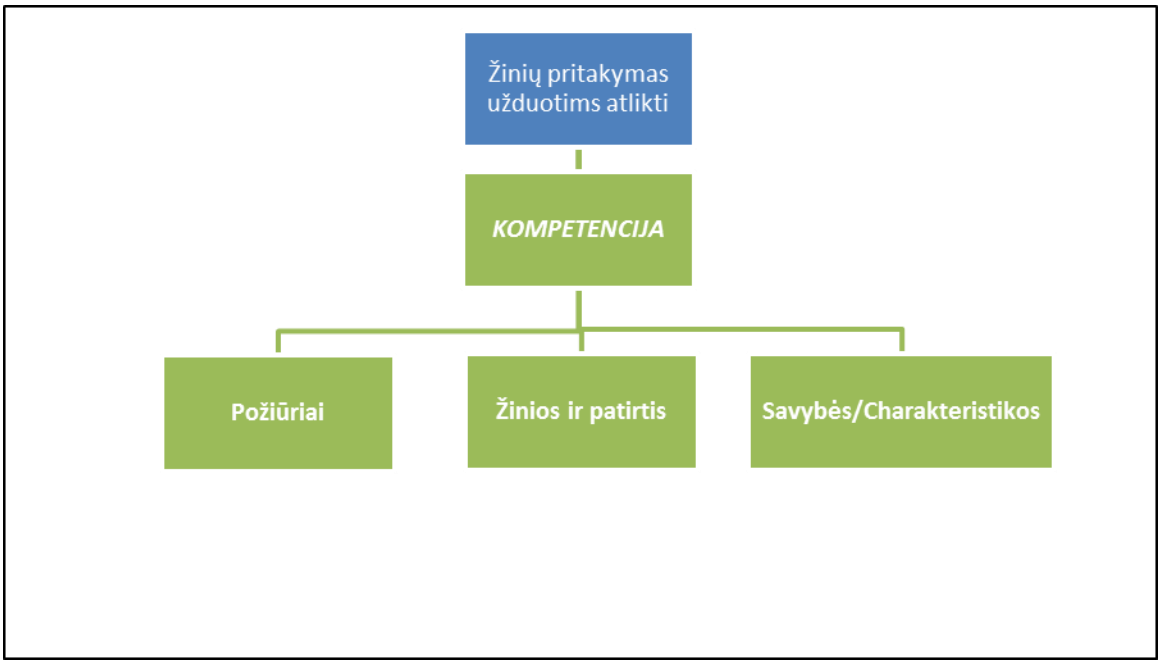

1 pav. Kompetencijos sąvoka pagal M. Pearson (2004)

Žinios, sukaupta tam tikra informacija, yra kompetencijos dalis, kadangi turėti tam tikrų žinių dar nereiškia sugebėti jas įgyvendinti. Kiekvienas žmogus turi tam tikrą savo asmeninį požiūrį į užduotį, kurią jam reikia įvykdyti. Nuo to, ar šis požiūris yra teigiamas ar neigiamas, labai priklauso užduoties atlikimas ir laukiamas rezultatas. Žmogus gali būti apibūdintas kaip nekompetentingas, jeigu jis neišreiškia savo požiūrio. Asmeninės savybės ir sugebėjimai taip pat turi daug reikšmės darbo atlikimo kokybei ir rezultatams (Pearson, 2004)

V. Vaitkevičiūtės (2000) požiūriu, kompetencija:

- asmens turimos žinios ir požiūriai, kurių dėka asmuo geba kažką atlikti;
- gebėjimas adekvačiai atlikti tam tikrą veiklą, turėti jai pakankamai žinių, įgūdžių, energijos.

Apibūdindama kompetencijos sąvoką, V. Vaitkevičiūtė (2000) teigia, jog kompetentingas tai gerai išmanantis, nusimanantis, turintis teisę ką spręsti ar daryti.

Galimos kompetencijos pagal įvairius šaltinius traktuojamos skirtingai. Vieni juos tiesiogiai susieja su profesiniais darbais, kiti labiau akcentuoja bendruosius gebėjimus.

Kompetencija reikalinga tam, kad asmuo siektų užsibrėžtų tikslų, trokštų mokytis visą gyvenimą, kaip aktyvus pilietis dalyvautų visuomenės gyvenime, susirastų tinkamą darbą (Jackūnas, 2003).

Apibendrinant galima teigti, kad kompetenciją sudaro žinios, gebėjimai, asmeninės savybės, vertybinės orientacijos bei nuostatos įgytos ne tik profesinio, tęstinio mokymo metu, bet ir veikiant konkrečioje situacijoje. Paprastai išskiriamos šios sudėtinės dalys – teorinės, praktinės, strateginės kompetencijos.

1.2. Pedagogo kompetencijų raiška ir jų klasifikacijų įvairovė

Mokytojas yra svarbiausia pažinimo grandis, jungianti mokymą su mokslu, mokyklą su gyvenimu. Gyvenimas nuolat keičiasi, todėl norint kalbėti apie jo ar mokslo pažangą, būtina kreipti dėmesį į mokytojų rengimo tobulinimą, į pedagogo kompetencijas. Švietimo kokybė priklausys nuo pedagogų pasirengimo dirbti naujomis sąlygomis, tobulinant savo kvalifikaciją ir įgyjant naujų kompetencijų (Stankevičienė, 2009).

Pakitę pedagogų vaidmenys reikalauja vis aukštesnės kvalifikacijos ir veiksmingos veiklos kompetencijų. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme kompetencija apibrėžiama kaip mokėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma. P. Jucevičienė, D. Lepaitė (2000), analizuodamos kompetencijos sampratą, teigia, kad kompetencijos samprata gali būti tapatinama su kvalifikacijos samprata.

Mokslininkai nurodo, kad „kvalifikacijos" sąvoką vartojame, kai kalbame apie tai, ką žmogus rengiasi įgyti arba įgyja švietimo sistemoje. Kitaip tariant, kvalifikacija yra įgyjama, o kompetencija – laipsniškai formuojasi profesinėje veikloje (Stankevičienė, 2009).

E. Jurašaitė – Harbison (2004) siūlo apibrėžti kompetencijos sampratą – kompetencijos padeda nusakyti žmogaus gebėjimų potencialą (visumą) ir tiksliau pritaikyti juos darbo vietoje.

Kompetencija – individo žinios, mokėjimai, įgūdžiai, požiūriai, asmeninės savybės bei vertybės, lemiančios jo kvalifikacijos raišką arba gebėjimą veikti.

Todėl ieškant tikslesnių kompetencijos sąvokų apibūdinimo būtina atsižvelgti ir į išorės lūkesčius. Remiantis P. Jucevičienės ir R. Lepaitės (2000) pastebėjimais, „vystantis visuomenei išorės lūkesčiai nuolatos keitėsi, todėl ir kompetencijos suvokimas kito kartu su jais.” Taigi, ši kintančios kompetencijos samprata pavaizduota (4pav.).

Mokytojo profesijos kompetencijos apraše (Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija, 2007) nurodyta, kad mokytojas turėtų gebėti „naudoti įvairias ugdymo strategijas, plėtojančias mokinių kritinį mąstymą, problemų sprendimą ir kūrybiškumą, kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią aplinką, kurioje mokinys turi galimybė rodyti iniciatyvą, veikti savarankiškai ir atrasti bendraminčių“.

Pedagogo kompetencijos pagrindą sudaro šie glaudžiai susiję duomenys: bendroji kultūrinė kompetencija; dalykinė kompetencija; pedagogo profesinė kompetencija ir specialioji kompetencija.

Bendrakultūrinė kompetencija – žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos ir kitos asmeninės savybės, sąlygojančios sėkmingą žmogaus veiklą konkrečioje(-se) kultūroje(-se).

Profesinės kompetencijos – mokytojo žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos, požiūriai ir kitos asmeninės savybės, reikalingos sėkmingai bendrajai ugdymo veiklai, jos nespecifikuojant pagal ugdymo turinio koncentrus/sritis.

Bendrosios kompetencijos – žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos, požiūriai, kitos asmeninės savybės, reikalingos mokytojo veiklai ir galimos perkelti iš vienos rūšies veiklos į kitą.

Specialiosios kompetencijos – mokytojo žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos, požiūriai ir kitos asmeninės savybės, sąlygojančios sėkmingą jo veiklą konkrečiame ugdymo turinio koncentre/srityje.

Mokytojo profesinės kompetencijos bloką sudaro tokie mokėjimai ir sugebėjimai:

- informacinių technologijų naudojimo;
- ugdymo/si aplinkų kūrimo;
- dalyko turinio planavimo ir tobulinimo;
- mokymo/si proceso valdymo;
- mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo;
- mokinių motyvavimo ir paramos jiems;
- mokinio pažinimo ir jo pažangos pripažinimo;
- profesinio tobulėjimo.

Mokytojo bendrosios kompetencijos – tai tokie mokėjimai ir sugebėjimai:

- komunikacinė ir informacijos valdymo;
- bendravimo ir bendradarbiavimo;
- tiriamosios veiklos;
- reflektavimo ir mokymosi mokytis;
- organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo (*Mokytojų kompetencijų aprašas*, 2007).

Mokytojo profesinės kompetencijos sudėtinės dalys atskleidžia, kad sudėtingų, kompleksinių problemų sprendimui reikalingos daugelio dalykų žinios ir gebėjimai. Visuomenėje, kuri pasižymi aukšto lygio žinių specializacija bei darbo pasidalijimu, tokių problemų sprendimui reikalingas glaudus specialistų bendravimas ir bendradarbiavimas. Manoma, jog nuo to, kaip darniai ir efektyviai žmonės gebės dirbti komandoje, priklausys šių problemų sprendimų esmė. Akcentuojama, kad gerinant mokinių rengimą svarbi kūno kultūros ir sporto specialistų pedagoginė komunikacija (Kardelienė ir kt., 2007), leidžianti kurti teigiamą mokymo ir mokymosi aplinką. Be to, įrodyta, kad mokytojo verbalinė komunikacija lemia ir mokinių fizinio aktyvumo nuostatas.

Mokytojas gali optimaliai išreikšti save tik tuomet, kai jis pirmiausiai pažįsta save ir moka išnaudoti savo silpnąsias ir stipriąsias puses, nuolat tobulinasi bei ugdo save. Deja, mokytojai savo pedagoginėje veikloje, visgi, daro darbo klaidų. Kaip bebūtų apmaudu, darbo klaidų yra daroma pakankamai daug. M. Barkauskienė, M. Gaigalienė, R. Makarskaitė išskyrė vieną iš esminių darbo klaidų - mokytojų ir mokinių bendravimo problemos t.y. mažai bendraujama su mokiniais (Komskienė, 2005).

T. Komskienės atliktame tyrime (2005), kuriuo buvo siekiama konstatuoti, kurias pedagogo savybes ir gebėjimus mokytojai (5-12 klasių) laiko svarbiausiomis jų pedagoginėje veikloje. Respondentų buvo prašyta išskirti, kurios iš šių savybių: pažinimo, veiklos, bendravimo, organizacinės ar raiškos jiems yra svarbiausia. Apibendrinus gautus duomenis, bendravimo savybę (37%) mokytojai išskyrė svarbiausia jų pedagoginėje veikloje.

Pasak respondentų, ši savybė yra svarbiausia, nes „svarbu surasti bendrą kalbą tiek su moksleivių grupe, tiek su atskiru moksleiviu. Kada bendravimas pagrįstas abipuse pagarba, supratimu, moksleivis noriau mokosi dėstomą dalyką“. Pasak kitų respondentų, „bendravimas padeda atsiskleisti abiems pusėms: tiek mokiniui, tiek mokytojui“. Taipogi, „bendraujant tu gali pažinti, imtis bendra veikla, išreikšti save“. Na, o kiti tai įvardijo, kaip „ visuomenėje bendravimo įgūdžių deficitą“.

Mokytojams jų pedagoginėje veikloje, iš bendravimo savybių grupės, svarbiausias gebėjimas yra gebėjimas atvirai ir nuoširdžiai bendrauti Taip pat respondentai išskyrė, kad ir tolerancija jų darbe užima svarbią vietą.

Išsiplėtęs kompetencijų termino vartojimo laukas reikalauja jas detaliau sisteminti ir klasifikuoti. B.Martinkaus, B.Neverausko, A.Sakalo (2002) teigimu, kompetencijos samprata labiausiai yra paplitusi personalo vadyboje ir formuojama atsižvelgus į dabartinę ir būsimąją veiklą. Autoriai išskiria tris kompetencijas: profesinę, socialinę bei metodinę. D.Stukaitė (2000) dar papildo asmenine ir veiklos kompetencijomis ir vietoj profesinės kompetencijos įvardija specialybinę kompetenciją, o vietoje veiklos kompetencijos – valdymo.

1.3. Kūno kultūros pedagogo savybės

Ugdant asmenybę labai svarbus yra mokytojo vaidmuo. Kūno kultūros mokytojo savybes galima suskirstyti į *prigimtines* ir *įgyjamas*. Iš prigimtinių savybių svarbiausios dvi: meilė vaikams ir pakantumas. Jei vaikai tau nemieli, jei esi nepakantus jiems, jeigu netraukia prie jų, neik į pedagogus, nors pasirengęs ir daug ko gražaus galėtum pedagoginėje veikloje sumanyti; dėl meilės, pakantumo vaikams stokos nepavyks bendrauti ir įgyvendinti sumanytų planų (Dumčienė,2002).

Ir turėdamas meilės ir pakantumo vaikams ne kiekvienas sugeba bendrauti su skirtingų amžiaus tarpsnių ugdytiniais: vieniems geriau sekasi su vaikais, kitiems su paaugliais, dar kitiems - su vyresniais. Su skirtingais dirbant reikia skirtingo pasirengimo, bet širdies trauka – svarbiausia (Dumčienė, 2002).

Be prigimtinių savybių, sąlygojančių bendravimą su ugdytiniais, paminėtini ir temperamento vyraujantys bruožai: manytume, kad melancholikui, flegmatikui bendrauti sekasi sunkiau (Dumčienė, 2002).

Meilės nereikia primygtinai demonstruoti; demonstruojama meilė dažnai esti veidmainiška. Tą vaikai labai greitai perpranta. Meilės vaikams gali ir nerodyti, tik turėk ją, tai patys vaikai pamatys (Dumčienė, 2002).

Įgyjamas savybes kūno kultūros mokytojas gauna per išsimokslinimą ir patyrimą,per pedagoginį pasirengimą. Per išsimokslinimą įgytas savybes galėtume išskirti į dvi grupes: bendražmogiškąsias ir profesines (Jovaiša, 1991).

Bendražmogiškosios savybės tai - dorovingumas, dvasingumas, intelektualumas.

Profesinės savybės:

- Suprasti savo veiklos pedagoginę prasmę.

- Pažinti ugdytinį ir suvokti mokyklos vaidmenį tarp kitų ugdymo institucijų.
- Žinoti ugdymo tikslą, sudėtines dalis ir tuo grįsti pedagoginę veiklą.
- Žinoti auklėjamosios ir mokomosios veiklos tikslus ir metodiką (Jovaiša, 1991).

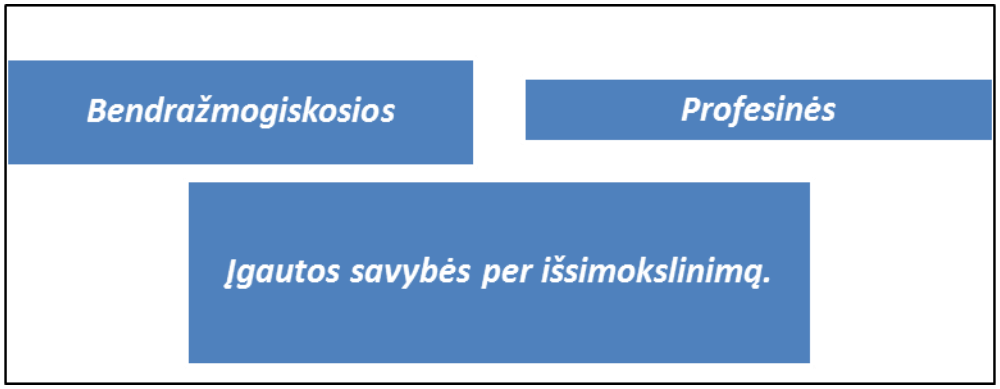

2 pav. Kūno kultūros mokytojo įgautos savybės per išsimokslinimą (Jovaiša, 1991)

Per pedagoginį patyrimą reikia įgyti atitinkamų mokėjimų:

- Mokėti analizuoti ugdomąjį: apibūdinti jo fizinį, psichinį ir socialinį išsivystimą, jausti jo būsenas, vidinį pasaulį; nustatyti grupės išsivystymo lygį, vyraujančias nuomones, santykius. Mokėti nustatyti kitų ugdymo klaidas ir jų priežastis.
- Mokėti planuoti ugdomąją veiklą: nustatyti ugdymo uždavinius, grupės ir kiekvieno nario mokymosi galimybes, reikalingas priemones.
- Mokėti parinkti tinkamiausius mokymo, lavinimo ir auklėjimo būdus ir sugebėti juos kūrybiškai panaudoti.
- Mokėti priderinti savo nuotaiką, aprangą, elgseną prie grupės.
- Įvaldyti pedagoginę psichiką: išmokti pedagoginio takto, sugebėti vertinti ugdytinių nuotaikas ir nukreiptri jas norima linkme, matyti kiekvieną grupėje, sudaryti džiaugsmingą ir kūrybingą darbo nuotaiką, greitai susiorientuoti konfliktinėse situacijose ir rasti išeitį, raiškiai ir emocionaliai kalbėti (Jovaiša,1991).

Šie pedagoginio patyrimo pradmenys remiasi pedagoginiu išsimokslinimu ir įgyjami per pedagogines praktikas. Vėliau, pedagoginį darbą dirbant, jie tobulėja (gali ir netobulėti, jei pedagogas to nesiekia) (Dumčienė, 2005).

K. Miškinis (2000) išskiria asmenines savybes (3 pav.), kurios leis pasiekti gerų rezultatų ugdant mokinius:

Pedagoginis pastabumas – gebėjimas greitai apdoroti esminę informaciją. Pastabus mokytojas tai tas, kuris sugeba vienu metu stebėti bendrą aplinka ir išgirsti ką daro jo auklėtiniai. Sugeba pastebėti vidines žmogaus būsenas, išorines fizines savybes.

Pedagoginis įtaigumas – gebėjimas žodiniais ir nežodiniais būdais paveikti auklėtinį emociškai, paskatinti daug dirbti ir pasiekti gerų rezultatų.

Dėmesio paskirstymas – mokėjimas skiriant dėmes vienam mokiniui, matyti kitų klaidas, įvairių darbų atlikimas vienu metu, gebėti laikytis pamokos plano, jį keisti, tinkamai išnaudoti laiką, stebėti kintančias aplinkybes.

Operatyvi atmintis – mokytojas prisimena aktualiausias problemas. Atsako į įvairius klausimus, turi pavyzdžių : prisimena garsių sportininkų pavardes, pasiektus rezultatus, rungtynių rezultatus, geba parodyti judesius ar jų derinius, sugeba priimti teisingą sprendimą.

Reakcijos adekvatumas ir mobilumas. Mokytojas greitai ir objektyviai išsiaiškina konkrečius auklėjimo uždavinius. Svarbiausias šių savybių požymis – išradingumas, gebėjimas teisingai įvertinti susiklosčiusią situaciją, orientavimasis.

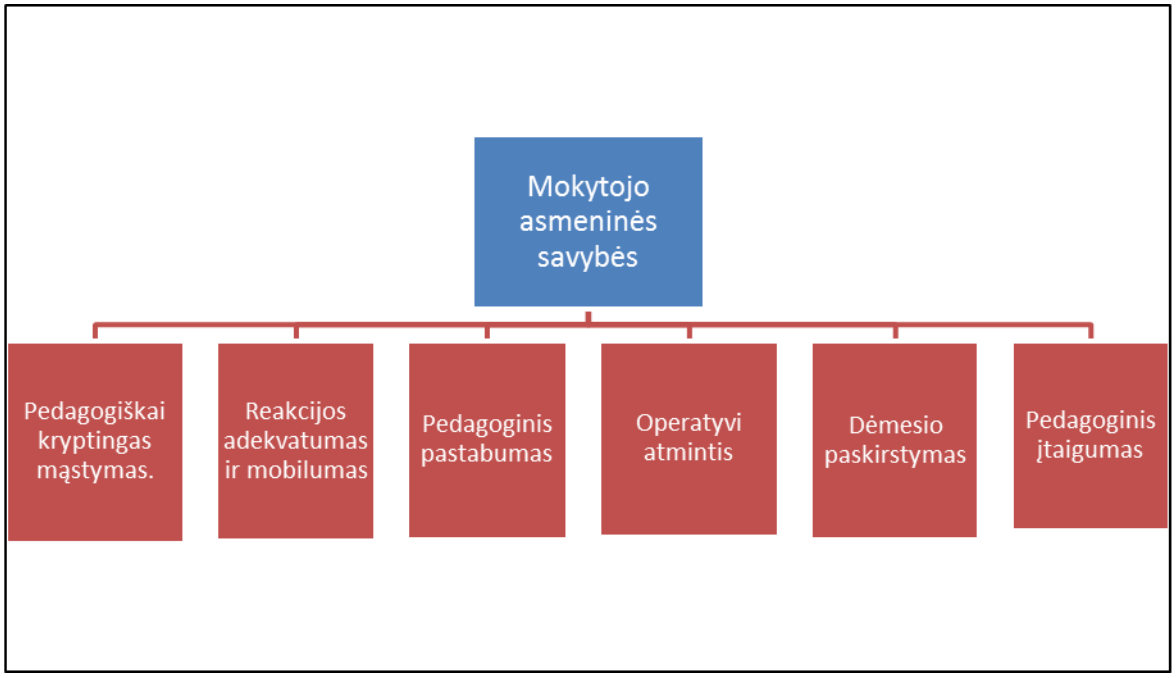

3 pav. Mokytojo asmeninės savybės (Miškinis, 2000)

M. Barkauskaitė (2002), išskiria tokius mokytojo atliekamus vaidmenis mokykloje: klasės lyderio, dalyko mokytojo, auklėtojo, patyrusio ir pasitikėjimą keliančio vyresnio draugo.

Kaip *klasės lyderis*, mokytojas yra atsakingas už psichologinį klasės klimatą. Tai priklauso nuo bendravimo su mokiniais stiliaus. Juk pedagogams bendravimas yra lyg „darbo įrankis“, kurį

naudodami jie daro poveikį ugdytiniams, įgyja jų pasitikėjimą. Paprastai mokytojas, kaip klasės lyderis, gali būti autoritetas, kuris valdo jėga ir siekia, kad vaikai paklustų taisyklėms. Mokytojas gali būti demokratas, kuris dalijasi valdžia su vaikais. Taipogi, mokytojas gali būti nuolaidžiautojas, kuris valdžią atiduoda į klasės rankas. Be to, mokytojas yra atsakingas už tinkamą mokinių elgesį klasėje bei pažiūras į bendraklasius, mokomą dalyką, mokyklą, socialiniu reiškinius. Kaip klasės lyderis, mokytojas turi protingai panaudoti savo autoritetą, ugdyti vaikų savikontrolę ir tinkamą elgesį, atsižvelgdamas į jų poreikius ir modeliuoti neprietaringas pažiūras į bendraklasius, dalyką, mokyklą, socialinius reiškinius (Adaškevičienė, 2004).

Mokytojas *dalyko dėstytojas* dirba dviem lygiais. Rengiasi pamokai, planuodamas mokymo temą, perteikimo būdus, išmokto dalyko įvertinimus ir perteiktą medžiagą, konkrečiai bendraudamas su mokiniais. Kaip pastarojo vaidmens atlikėjas, mokytojas turi būti lankstus ir atsižvelgti į mokinių poreikius, situaciją, aklai neprisirišti prie plano (Komskienė, 2005).

Mokytojas kaip *vyresnis draugas* yra unikalus tuo, kad atsiranda natūraliai ir atskirai nuo mokymosi. Reiškiasi įvairiose gyvenimo srityse ir apima platų interesų ratą. Mokytojo ir mokinio tarpusavio ryšys yra toks glaudus, kad mokytojas gali turėti įtakos mokinio gyvenimo krypčiai, dvasiniam gyvenimui. Toks mokytojas gali būti mentoriumi ir savo jaunesniems kolegoms. Šiam mokytojui galime priskirti tokius bruožus kaip tiesumas, teisingumas sau ir kitiems, reiklumas sau, atvirumas kaitai ir kūrybingumas, gebėjimas natūraliai bendrauti, tam tikras emocionalumo laipsnis, humoro jausmas, objektyvumas ir taktas (Barkauskaitė, Gaigalienė, Makarskaitė, 2002).

Apibendrinant galima teigti, kad profesinės kompetencijos ugdymosi galimybės pedagogui yra būtinos, nes šių laikų mokytojams būtina tobulintis, gilinti ar įgyti naujų kompetencijų, kad galėtų atnaujinti ugdymo turinį. Mokytojų profesinių kompetencijų tobulinimas yra reikšmingas jų darbo atsinaujinimui. Profesinė kompetencija yra įgijama. Profesionalumas mokytojams suteikia teisę užsiimti tam tikra profesine veikla. Profesinės kompetencijos ugdymosi galimybės problemą Lietuvos autorių tyrinėjo: R. Laužackas, D. Lepaitė, P. Jucevičienė, K. Pukelis, R. Čiužas.

2. KŪNO KULTŪROS MOKYTOJŲ PROFESINĖS KOMPETENCIJOS SUVOKTIES TYRIMO METODOLOGIJA IR REZULTATŲ ANALIZĖ

2.1. Tyrimo metodai

1. Literatūros šaltinių analizė ir apibendrinimas.
2. Anketinė apklausa.
3. Matematinė statistika

1. Literatūros šaltinių analizė ir apibendrinimas. Šiuo tyrimo metodu buvo analizuojami literatūros šaltiniai ir aptariami tyrimo rezultatai. Mokslinės literatūros analizė ir apibendrinimas padėjo išryškinti darbo aktualumą, problemą, formuoti tikslus ir uždavinius, numatyti tyrimo teorinę reikšmę, pasirinkti tyrimo objektą, tyrimo metodus, duomenų rinkimo ir apdorojimo analizės metodus.

2. Anketinė apklausa. Kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos suvokčiai tirti taikyta anketinė apklausa. (1 priedas). Anketa parengta pagal *Mokytojo kompetencijos aprašą* (2007). Klausimyną sudaro 28 teiginiai, suskirstyti į aštuonias skales: *ugdymo(si) aplinkų kūrimo, dalyko turinio planavimo ir tobulinimo, mokymo(si) proceso valdymo, mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo, mokinių motyvavimo ir paramos jiems, profesinio tobulėjimo, informacinių technologijų naudojimo kompetencijos.*Kiekvieną anketos teiginį respondentai turėjo įvertinti pagal penkių pakopų Likerto skalę rinkdamiesi atsakymo variantą nuo „visiškai nesutinku“ (1) iki „visiškai sutinku“ (5).

3. Matematinė statistika.

Siekiant nustatyti profesinės kompetencijos ypatumus pagal subskales, buvo apskaičiuojami subskalių teiginių sumos aritmetiniai vidurkiai (X). Matematinės statistikos skaičiavimai buvo atliekami naudojant kompiuterių programą MS Excel. Naudoti aprašomosios (*vidurkis, standartinis nuokrypis*) statistiniai metodai (Gulbinas, 2002). Neparametrinėms hipotezėms tikrinti naudotas chi kvadrato ($\chi 2$) kriterijus. Skirtumas laikomas statistiškai patikimas, kai $p < 0,05$. Tyrimų rezultatai pateikti lentelėse ir paveiksluose.

2.2. Tyrimo organizavimas

Anketinė apklausa buvo vykdoma Kelmės, Tytuvėnų mieste ir rajone bei Šaukėnų miestelyje, tarp *Kūno kultūros* mokytojų.

Anketas tiriamieji iš anksto susitarus su tiriamaisiais, dalyvaujant tyrėjui.

Darbo rengimas vyko trimis etapais.

Pirmajame darbo rengimo etape (2018 m. birželis – 2018 m. rugsėjis) buvo analizuojami literatūros šaltiniai pasirinkta tema, formuluojama tyrimo problema, sukonkretinti tyrimo uždaviniai.

Antrajame darbo rengimo etape (2018 m. spalis – 2018 m. lapkritis) siekiant išsiaiškinti profesinės kompetencijos suvoktį, vykdėme anketinę apklausą tarp *Kūno kultūros* mokytojų (N = 39).

Trečiajame darbo rengimo etape (2018 m. lapkritis – 2018 m. gruodis) buvo analizuojama gauta informacija, piešiami grafikai, formuluojamos išvados.

2.3. Tiriamieji

Tiriamąją imtį sudarė Kelmės miesto ir rajono kūno kultūros mokytojai (N = 39).

Numanant, kad svarbiais veiksniais veikiančiais kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos suvoktį gali būti tiriamųjų lytis, buvusi studijų forma, buvęs sportinis statusas, atrenkant tiriamuosius stengtąsi, kad lytis, studijų forma, sportinis statusas imtyje būtų kuo įvairesni (1 lentelė).

1 lentelė. **Tiriamųjų charakteristika**

Lytis	
Moterys	Vyrai
N = 12	N = 27
Tiriamųjų fizinis aktyvumas	
Fiziškai aktyvūs	Fiziškai neaktyvūs
N = 22	N = 17
Tiriamųjų amžius	
Iki 35	36-48
N = 16	N = 23

2.4. Kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos savivoka - amžiaus aspektas

Kūno kultūros mokytojo profesinės kompetencijos turinį sudaro psichologinių, pedagoginių, metodinių, etinių, kultūrinių, socialinių, sporto žinių, mokėjimų, įgūdžių visuma ir gebėjimas juos taikyti įgyvendinant konkrečius mokinių fizinio ugdymo uždavinius. Dalykinė kompetencija jungia kūno kultūros ugdymo turinio įgyvendinimą, jo planavimą, proceso vadybą, technologijų taikymą,

ugdymo individualizavimą ir diferencijavimą bei ugdymo aplinkos kūrimą (*Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas*, 2007).

T. Bulajeva (2001) analizavusi suaugusiųjų mokymosi aspektą pagrindė teiginį, kad suaugusiųjų mokymasis priklauso nuo žmogaus profesinės veiklos, nuo tam tikrų mokymo priemonių, formų ir strategijų, nuo suvokimo apie mokymąsi visą gyvenimą esmės ir prasmės ir t. t.

Buvo įdomu palyginti *kūno kultūros* mokytojų savo profesinės kompetencijos suvoktį jų amžiaus aspektu.

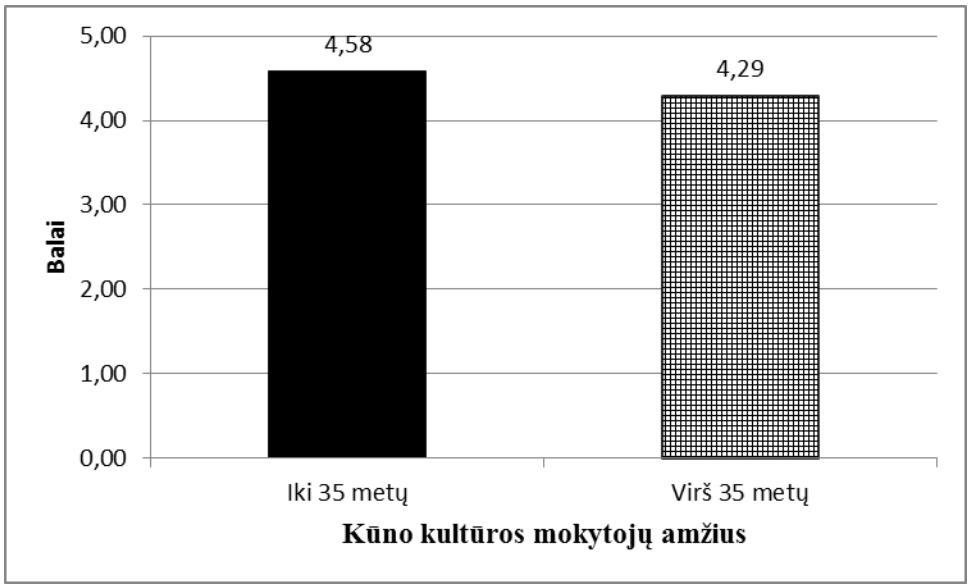

3 pav. Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų „*Ugdymo(si) aplinkų kūrimo"* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,584)

Analizuojant „Ugdymo(si) aplinkų kūrimo" kompetencijos savivoką (3 pav.) tarp skirtingo mokytojų amžiaus tiriamųjų grupių nenustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,584). Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad skirtingo amžiaus mokytojai panašiai suvokia šią kompetenciją.

Mokslininkų (Barkauskaitė, Mikalauskienė, 2011) teigimu mokytojui reikia išmanyti palankių mokymo(si) aplinkų kūrimo strategijas, būdus ir metodus, didesnį dėmesį skirti kuriamai mokymo aplinkai, jos poveikiui mokinio motyvacijai, mokymosi pasiekimams.

Siekiant išsamiau išanalizuoti tiriamųjų profesinės kompetencijos savivoką, atskirai nagrinėti ir kiekvienos mokytojo profesinės kompetencijos skalės teiginiai. 2 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad mokytojai, esantys vyresnio amžiaus geriau suvokia, kad geba kurti toleranciją ir

bendradarbiavimą skatinančią aplinką (4,0±0,81) nei mokytojai, esantys jaunesnio amžiaus (4,66±0,49). Nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas (p = 0,018).

2 lentelė. **Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „Ugdymo(si) aplinkų kūrimo kompetencija“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai iki iki 35m.**	**Kūno kultūtos mokytojai virš 35 m.**	**Chi kvadrato kriterijus**
	X ± SD	X ± SD	*P*
Kurti saugią, mokinio emocinį, socialinį, intelektualinį, dvasinį vystymąsi palaikančią ugdymo(si) aplinką.	4,58± 0,51	4,71± 0,48	0,652
Saugiai ir veiksmingai pritaikyti fizinę erdvę, naudoti informacijos ir komunikacijos technologijas, įrankius ir priemones.	4,50± 0,49	4,42± 0,78	0,712
Kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią aplinką, kurioje mokinys turi galimybę rodyti iniciatyvą, veikti savarankiškai ir atrasti bendraminčių.	4,66±0,49	4,00±0,81	0,018
Kurti pokyčiams palankią ugdymo(si) aplinką, kurioje mokinys jaučiasi saugus ir pasitikintis savimi bei kitais.	4,58±0,51	4,00±0,81	0,129

Analizuojant *„Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo“* kompetencijos savivoką (4 pav.) tarp skirtingo amžiaus mokytojų tiriamųjų grupių nenustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,634).

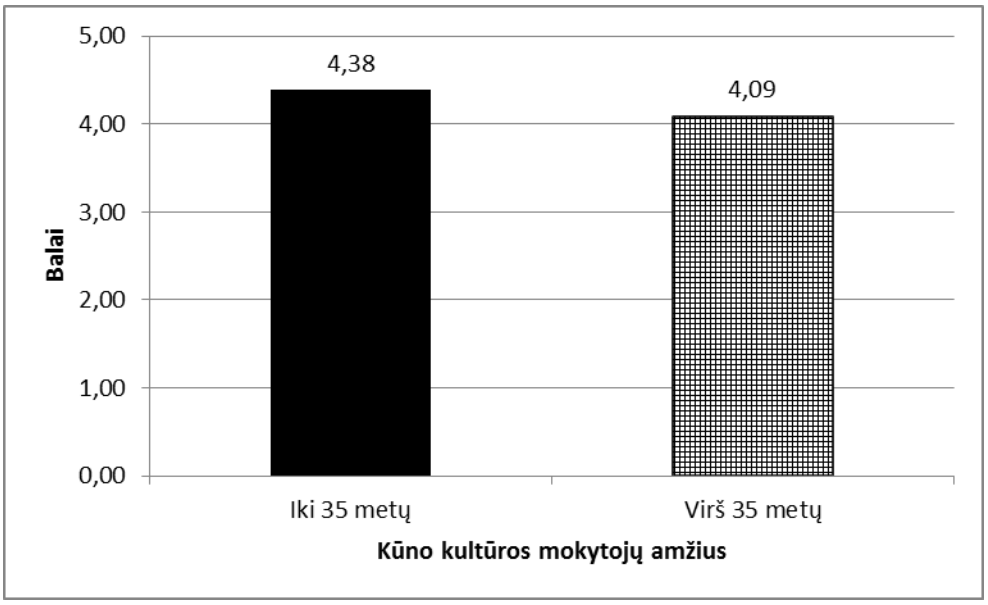

11 pav. Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų „*Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,634)

Tyrimo duomenys rodo (4 pav.), kad jaunesnio labiau nei vyresnio amžiaus kūno kultūros mokytojai savo šią kompetenciją vertina aukštesniu balu, tai leidžia daryti prielaidą, tai kad jaunesni mokytojai labiau geba planuoti ir tobulinti dalyko turinį.

Analizuojant tiriamųjų *„Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo“* kompetencijos savivoką, atskirai buvo nagrinėti ir kiekvienos šios skalės teiginiai. 3 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad jaunesnio amžiaus mokytojai labiau save identifikuoja, kad geba parengti mokymo programą, teminį planą (p = 0,009), kad jiems geriau sekasi formuluoti mokymo tikslus bei uždavinius (p = 0,037). Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai.

3 lentelė. **Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai iki iki 35m.**	**Kūno kultūtos mokytojai virš 35 m.**	**Chi kvadrato kriterijus**
	X ± SD	X ± SD	*P*
Parengti mokymo programą, teminį planą remiantis ugdymą reglamentuojančiais dokumentais.	4,50±0,52	3, 85±0,69	0,009
Formuluoti mokymo(si) tikslus bei uždavinius.	4,58 ±0,51	4,14 5±0,69	0,037
Atrinkti mokymo(si) metodus, tinkamus mokymo(si) tikslams pasiekti.	4,50±0,52	4,14±0,69	0,366
Parengti mokiniams įdomią ir patrauklią mokymo(si) medžiagą.	4,16± 0,71	4,14±0,69	0,968
Numatyti išteklius, būtinus mokymo(si) tikslams pasiekti.	4,16± 0,57	4,14±0,69	0,964

Mokymo(si) proceso valdymas tai mokymo(si) forma, kurią individas priklausomai nuo mokymosi motyvacijos rūšies pats nustato arba pasitelkia į pagalbą įvairias savivados priemones ir pats kontrliuojamokymo(si) eigą (Schiefele, Pekrun, 1996).

Analizuojant „*Mokymo(si) proceso valdymo“* kompetencijos savivoką (5 pav.) tarp skirtingo amžiaus mokytojų tiriamųjų grupių nenustatyti reikšmingi skirtumai (p = 0,309). Tačiau tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad vyresnio amžiaus labiau geba valdyti mokymo(si) proceso valdymą.

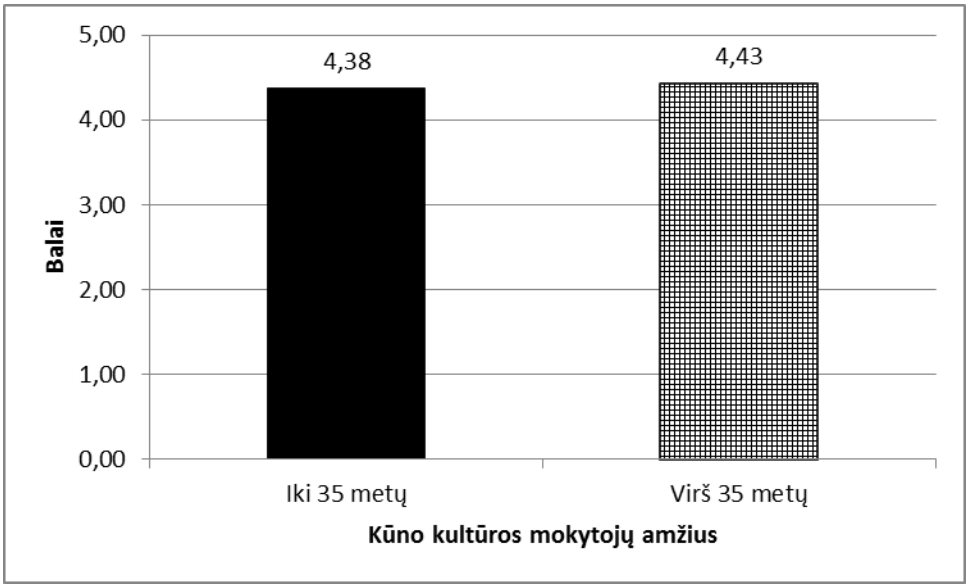

5 pav. Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų „*Mokymo(si) proceso valdymo“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,309)

4 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad jaunesnio amžiaus mokytojai mano, kad jiems geriau sekasi tikslingai taikyti šiuolaikines ugdymo(si) technologijas ir mokymo(si) metodus (4,50±0,67) nei vyresniems (4,28±0,95). Analizuojant *Mokymo(si) proceso valdymo* kompetencijos skalės teiginius, matyti, kad siekti pusiausvyros tarp žinių perteikimo ir konsultavimo, vadovavimo ir lyderiavimo, stebėsenos ir priežiūros kompetencijos bei prieinamai ir suprantamai mokiniui perteikti ugdymui(si) reikalingą informaciją yra įvertinta beveik tapačiai tarp abiejų amžiaus grupių mokytojų.

4 lentelė. **Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Mokymo(si) proceso valdymo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai iki 35m.**	**Kūno kultūtos mokytojai virš 35 m.**	**Chi kvadrato kriterijus**
	X ± SD	X ± SD	*P*
Siekti pusiausvyros tarp žinių perteikimo ir konsultavimo, vadovavimo ir lyderiavimo, stebėsenos ir priežiūros.	4,25±0,62	4,28±0,48	0,722
Taikyti įvairias psichosocialines ir edukacines intervencijas, padedančias valdyti konfliktus ir priimti sprendimus.	4,16±0,71	4,57± 0,78	0,434
Tikslingai taikyti šiuolaikines ugdymo(si) technologijas ir mokymo(si) metodus.	4,50±0,67	4,28±0,95	0,905
Prieinamai ir suprantamai mokiniui perteikti ugdymui(si) reikalingą informaciją.	4,58±0,66	4,57±0,53	0,380

Analizuojant tiriamųjų „*Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo“* kompetencijos savivokos tyrimo rezultatus (6 pav.) matyti, kad tarp skirtingo amžiaus mokytojų tiriamųjų grupių nenustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,718). Bet pagal tyrimo duomenys būtų galima teigti, kad vyresnio amžiaus mokytojai labiau geba vertinti mokinių pasiekimus ir pažangas.

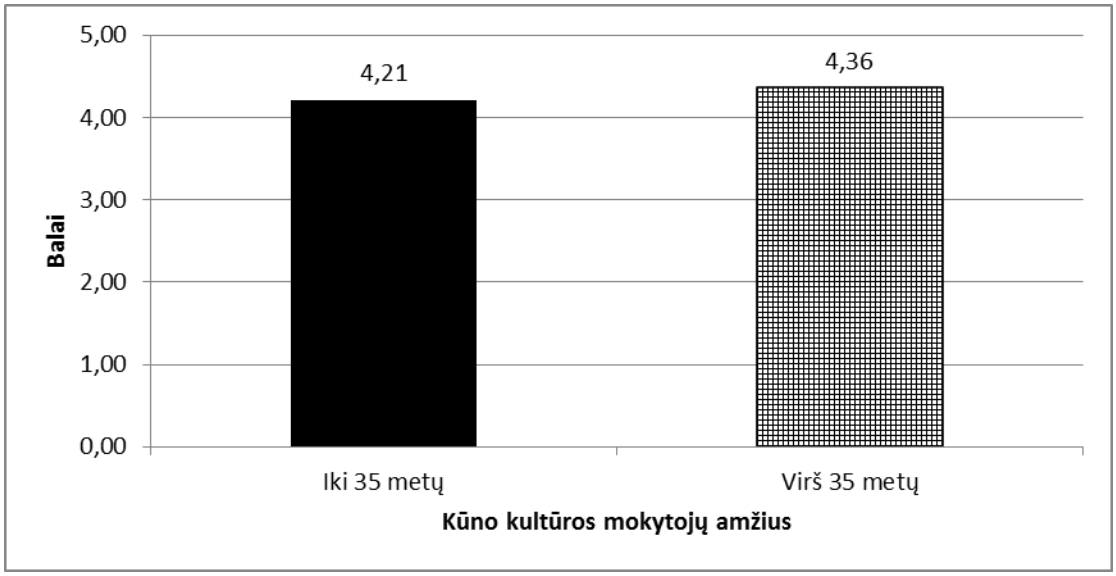

6 pav. Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų „*Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,718)

Kad išsamiau išanalizuoti tiriamųjų *„Mokymo(si) proceso valdymo“* kompetencijos savivokos tyrimo rezultatus, atskirai buvo nagrinėti ir kiekvienos šios skalės teiginiai. 5 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad vyresnio amžiaus mokytojų manymu jiems geriau nei jaunesniems kūno kultūros mokytojams sekasi vertinti mokinių socialinę pažangą.

5 lentelė. **Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai iki 35m.**	**Kūno kultūtos mokytojai virš 35 m.**	**Chi kvadrato kriterijus**
	X ± SD	X ± SD	*P*
Derinti kiekybinę ir kokybinę, formalią ir neformalią mokinių pasiekimų vertinimo strategijas užtikrinant intelektualinį, socialinį ir fizinį mokinių vystymąsi.	4,23± 0,77	4,28± 0,48	0,935
Vertinti mokinių pasiekimus pagal vienodus vertinimo kriterijus.	4,33±0,98	4,42± 0,78	0,577
Pasirinkti mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tipus, būdus ir metodus plėtojant mokinių mokymosi pajėgumus.	4,10± 0,95	4,42± 0,78	0,189
Vertinti mokinių socialinę pažangą.	4,16± 0,83	4,28± 0,75	0,882

Tyrimo rezultatai parodė, kad vyresnės grupės kūno kultūros mokytojai mano, kad jie yra labiau gebantys vertinti mokinių pasiekimus pagal vienodus vertinimo kriterijus bei parinkti mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tipus, būdus.

Analizuojant „*Mokinių motyvavimo ir paramos jiems“* kompetencijos savivoką (7 pav.) tarp skirtingo amžiaus mokytojų tiriamųjų grupių nustatyti reikšmingi skirtumai (p = 0,037). Tokie tyrimo duomenys leidžia teigti, kad jaunesnio amžiaus kūno kultūros mokytojai labiau geba motyvuoti mokinius ir suteikti jiems paramą.

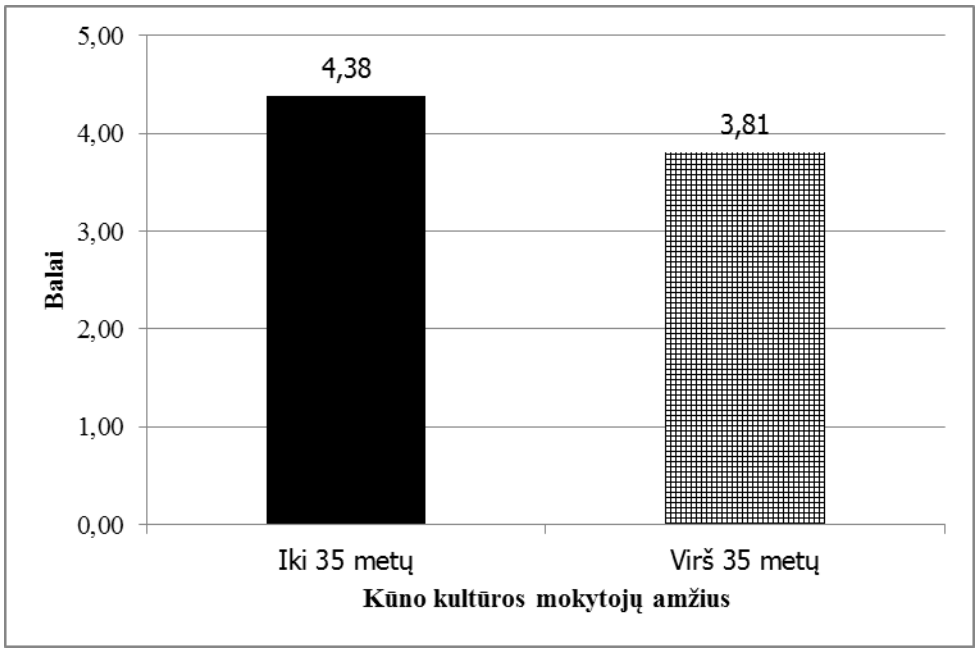

7 pav. Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų „*Mokinių motyvavimo ir paramos jiems“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,037)

Mokinio pažinimas ir jo pažangos pripažinimas tai aktyvus mokymasis bendradarbiaujant ir taikant šiuolaikinius metodus, padedančius įgyti net tik dalyko žinias, bet ir gebėjimus bendrauti, veikti komandoje, pasiimti lyderio vaidmenį (Čiužas, 2013).

Atskirai analizuojant *„Mokinių motyvavimo ir paramos jiems“* kompetencijos skalės teiginius (6 lentelė), nustatyta, kad jaunesni mokytojai labiau geba sukurti aplinką, padedančią mokiniui patirti pažinimo džiaugsmą (p = 0,032), ugdyti mokinių gebėjimą įsivertinti ir pasitikėti savimi (p = 0,45).

6 lentelė. **Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Mokinių motyvavimo ir paramos jiems kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai iki 35m.**	**Kūno kultūtos mokytojai virš 35 m.**	**Chi kvadrato kriterijus**
	X ± SD	X ± SD	*P*
Ugdyti mokinių gebėjimą įsivertinti ir pasitikėti savimi.	4,58± 0,83	3,82± 0,78	0,045
Sukurti aplinką, padedančią mokiniui patirti pažinimo džiaugsmą.	4,53±0,77	3,58± 0,48	0,032
Sudominti mokinius mokomuoju dalyku.	4,18± 0,66	3,74± 0,81	0,633
Padėti mokiniams spręsti mokymosi problemas.	4,27± 0,51	4,02± 0,48	0,512

Analizuojant „*Mokinio pažinimo ir jo pažangos pripažinimo“* kompetencijos savivoką (8 pav.) tarp skirtingo amžiaus mokytojų tiriamųjų grupių nenustatyti skirtumai (p = 0,158). Tačiau tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad jaunesni mokytojai labiau gebės pažinti ir pripažinti mokinio pažangas.

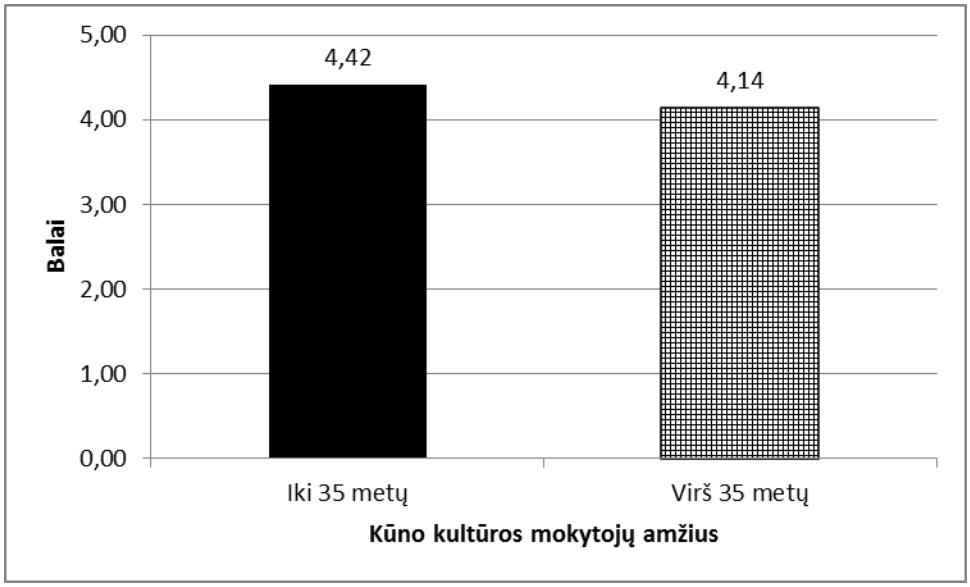

8 pav. Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų „*Mokinio pažinimo ir jo pažangos pripažinimo“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,158)

Kad išanalizuoti tiriamųjų *„Mokinio pažinimo ir jo pažangos pripažinimo“* kompetencijos savivoką, atskirai buvo nagrinėti ir šios skalės teiginiai. 7 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad jaunesnio amžiaus mokytojai mano, kad jiems geriau sekasi empatiškai identifikuoti mokinio

emocinius sunkumus ir ypatingą nerimą (4,50±0,67) nei vyresniems mokytojams (4,42±0,53). Tokie gebėjimai kaip atpažinti specialiuosius mokinių poreikius suteikiant papildomą pagalbą bei atpažinti skirtingą mokinių požiūrį į mokymąsi kuriant mokymosi galimybes taip pat labiau pasireiškia jaunesnio amžiaus mokytojams (4,41±0,66; 4,41±0,66).

7 lentelė. **Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Mokinių pažinimo ir jo pažangos pripažinimo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai iki 35m.**	**Kūno kultūtos mokytojai virš 35 m.**	**Chi kvadrato kriterijus**
	X ± SD	X ± SD	*P*
Vertinti mokinio vystymąsi, pažintines galias ir veiklą vadovaujantis psichologijos teorijomis.	4,25±0,45	3,85±0,89	0,415
Empatiškai identifikuoti mokinio emocinius sunkumus ir ypatingą nerimą.	4,50±0,67	4,42±0,53	0,258
Atpažinti specialiuosius mokinių poreikius suteikiant papildomą pagalbą.	4,41±0,66	4,28±0,75	0,520
Atpažinti skirtingą mokinių požiūrį į mokymąsi kuriant mokymosi galimybes.	4,45±0,52	4,00±0,57	0,146

Analizuojant „*Profesinio tobulėjimo“* kompetencijos savivoką (9 pav.) tarp skirtingo mokytojų amžiaus tiriamųjų grupių nenustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,616).

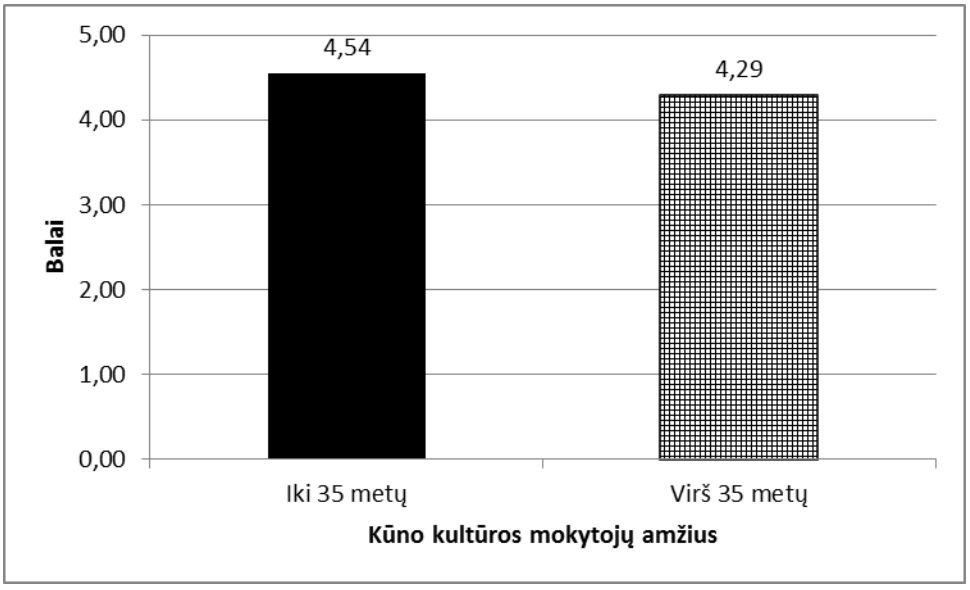

9 pav. Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų „*Profesinio tobulėjimo“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,616)

Analizuoti tiriamųjų *„Profesinio tobulėjimo“* kompetencijos savivoką, atskirai buvo nagrinėti ir šios skalės teiginiai. 8 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad jaunesni mokytojai mano, kad jiems geriau sekasi projektuoti karjerą: planuoti, sistemingai tobulinti savo profesinę veiklą (4,58±0,51) Tuo tarpu vyresnių kūno kultūros mokytojų manymu jiems geriau sekasi objektyviai vertinti savo galias profesinėje veikloje išlaikant savigarbą ir pasitikint savimi (4,57±0,78), nei jaunesniems mokytojams (4,50±0,52).

8 lentelė. **Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Profesinio tobulėjimo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai iki 35m.**	**Kūno kultūtos mokytojai virš 35 m.**	**Chi kvadrato kriterijus**
	X ± SD	X ± SD	*P*
Objektyviai vertinti savo galias profesinėje veikloje išlaikant savigarbą ir pasitikint savimi.	4,50± 0,52	4,57± 0,78	0,891
Projektuoti karjerą: planuoti, sistemingai tobulinti savo profesinę veiklą.	4,58± 0,51	4,00± 0,81	0,143

Technologijų kaita reikalauja, kad ugdytojas išmoktų naudotis naujomis informacinėmis technologijomis ir pritaikytu jas savo darbe. Pedagogui atsiranda būtinybė turėti informacinių technologijų kompetenciją.

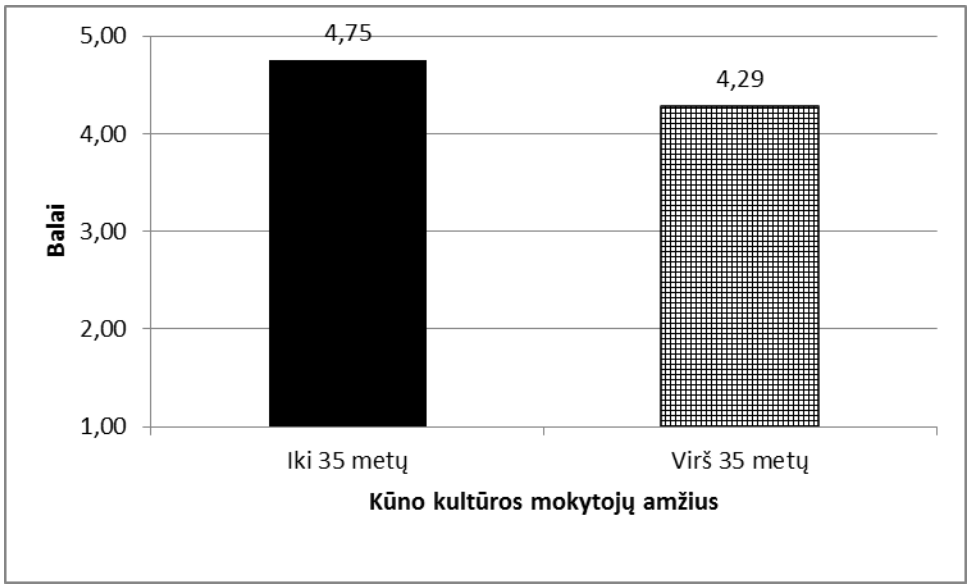

10 pav. Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų „*Informacinių technologijų naudojimo“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,048)

Analizuojant „*Informacinių technologijų naudojimo“* kompetencijos savivoką (10 pav.) tarp skirtingo amžiaus mokytojų tiriamųjų grupių nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,048). Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad jaunesni mokytojai labiau geba naudotis informacinėmis technologijomis.

9 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad geriau jaunesnio amžiaus mokytojai mano, kad jiems geriau sekasi naudoti kompiuterio techninę ir programinę įrangą, pagrindines interneto paslaugas mokymo(si) procese, rengiant tekstinę ir vaizdinę informaciją (4,85±0,45) nei vyresnio amžiaus mokytojams tiems studentams, kurių yra žemesnis mokymosi vidurkis (4,09±0,49). Nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas (p = 0,028).

9 lentelė. **Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Informacinių technologijų naudojimo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai iki 35m.**	**Kūno kultūtos mokytojai virš 35 m.**	**Chi kvadrato kriterijus**
	X ± SD	X ± SD	*P*
Naudoti kompiuterio techninę ir programinę įrangą, pagrindines interneto paslaugas mokymo(si) procese, rengiant tekstinę ir vaizdinę informaciją.	4,85± 0,45	4,09± 0,49	0,028

Analizuojant tyrimo rezultatus buvo įdomu pažiūrėti kaip reiškiasi apibendrinta mokytojo profesinė kompetencija, t.y. visų profesinės kompetencijos skalių įverčiai.

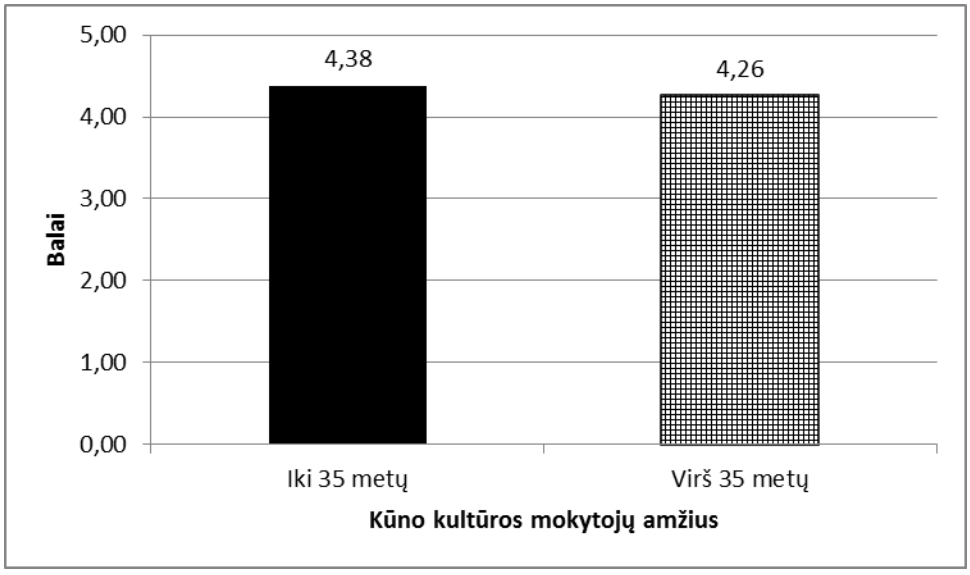

11 pav. Skirtingo amžiaus kūno kultūros mokytojų apibendrintos „*Mokytojo profesinės“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,420)

Tyrimo rezultatai parodė, kad tirtų Kūno kutūros mokytojų apibendrinta „*Mokytojo profesinės“* kompetencija (11 pav.) labiau išreikšta jaunesnių mokytojų tarpe. Tarp skirtingo mokytojų amžiaus tiriamųjų grupių nenustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,420).

2.5. Kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos savivoka fizinio aktyvumo aspektu

Šiuolaikinės modernios ugdymo teorijos akcentuoja mokinio mokymąsi, saveikaujant su pedagogu, edukacine aplinka, mokiniui pačiam savarankiškai leidžiama kurti savąsias mokymosi aplinkas (Čiužas, 2013).

Buvo įdomu palyginti *Kūno kultūros* mokytojų savo profesinės kompetencijos suvoktį jų fizinio aktyvumo aspektu.

Analizuojant *„Ugdymo(si) aplinkų kūrimo“* kompetencijos savivoką (12 pav.) tarp skirtingo fzinio aktyvumo tiriamųjų grupių nenustatyti reikšmingi skirtumai (p = 0,584). Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad kūno kultūros mokytojai priskiriantys save prie fiziškai aktyvių suvokia, kad geriau geba kurti ugdymo (si) aplinką.

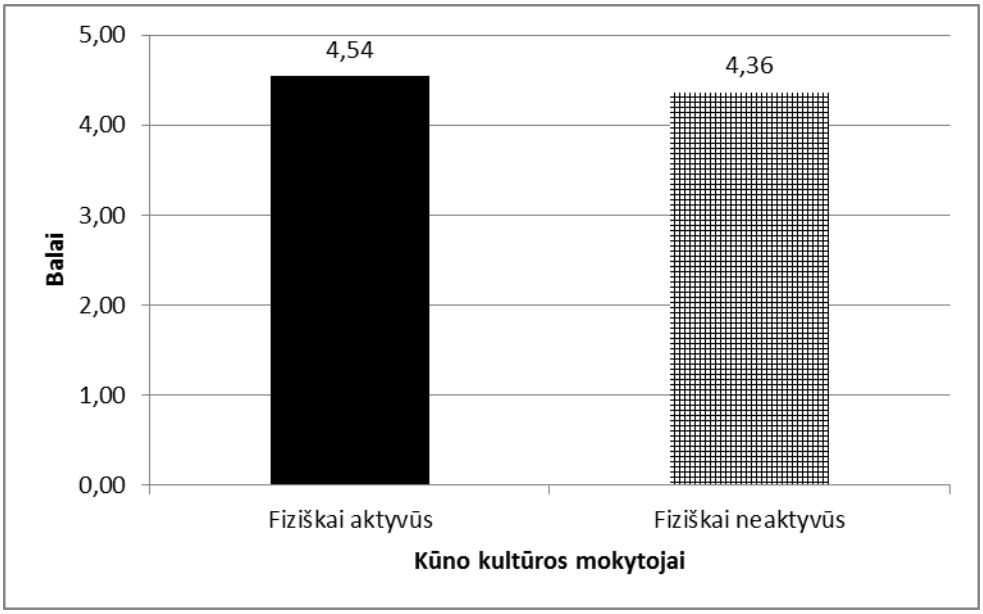

12 pav. Skirtingo fizinio aktyvuvumo kūno kultūros mokytojų „*Ugdymo(si) aplinkų kūrimo“*kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,584)

Siekiant išsamiau išanalizuoti tiriamųjų profesinės kompetencijos savivoką, atskirai nagrinėti ir kiekvienos mokytojo profesinės kompetencijos skalės teiginiai. 10 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad fiziškai aktyvių kūno kultūros mokytojų manymu jie geba saugiai ir veiksmingai pritaikyti fizinę erdvę, naudoti informacijos ir komunikacijos technologijas, įrankius ir priemones (4,50±0,52; 4,71±0,51) nei mokytojai, kurie nėra fiziškai aktyvūs (4,58±0,49; 4,43±0,79).

10 lentelė. **Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Ugdymo(si) aplinkų kūrimo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	Kūno kultūros mokytojai		Chi kvadrato kriterijus
	Fiziškai aktyvūs	Fiziškai neaktyvūs	
	X ± SD	X ± SD	*P*
Kurti saugią, mokinio emocinį, socialinį, intelektualinį, dvasinį vystymąsi palaikančią ugdymo(si) aplinką.	4,71 ±0,51	4,58±0,49	0,653
Saugiai ir veiksmingai pritaikyti fizinę erdvę, naudoti informacijos ir komunikacijos technologijas, priemones.	4,50±0,52	4,43±0,79	0,712
Kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią aplinką, kurioje mokinys turi galimybę rodyti iniciatyvą, veikti savarankiškai ir atrasti bendraminčių.	4,58±0,54	4,14±0,90	0,129
Kurti pokyčiams palankią ugdymo(si) aplinką, kurioje mokinys jaučiasi saugus ir pasitikintis savimi bei kitais.	4,50±0,52	4,14±0,90	0,437

Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo kompetencija suteikia pedagogui, kurti dabarties ugdymo(si) procesą (Čiužas ir kt., 2013).

Analizuojant *„Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo“* kompetencijos suvoktį (13 pav.) tarp skirtingo fzinio aktyvumo tiriamųjų grupių nenustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,634).

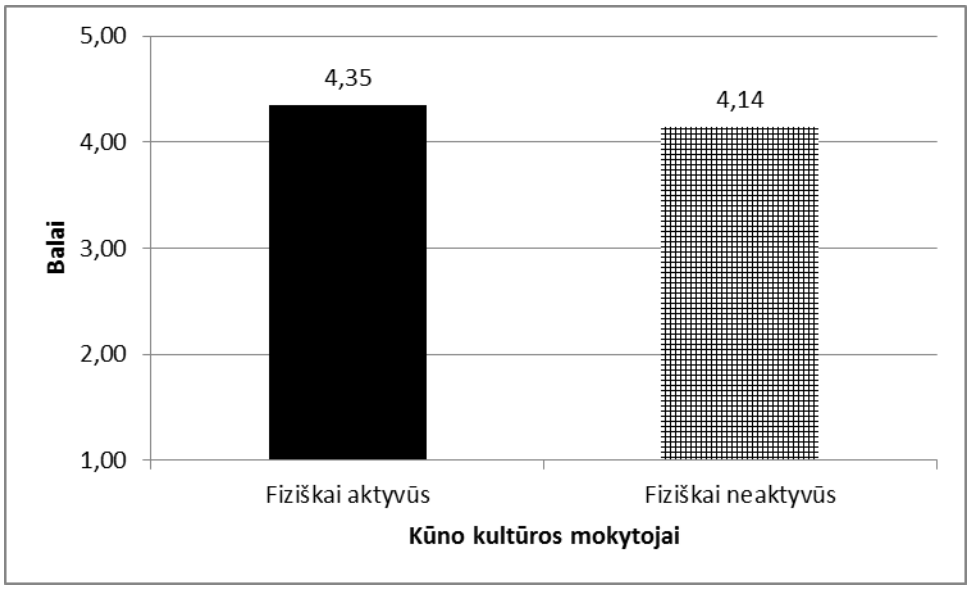

13 pav. Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų „*Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo“*kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,634)

Siekiant išsamiau išanalizuoti tiriamųjų „Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo“ kompetencijos savivoką, atskirai nagrinėti skalės teiginiai. 11 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad

fiziškai aktyvūs kūno kultūros mokytojai geriau suvokia, kad geba formuluoti mokymo (si) tikslus bei uždavinius, atrinkti mokymo(si) metodus, tinkamus mokymo(si) tikslams pasiekti.

11 lentelė. **Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės *„Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo kompetencija“* teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai**		**Chi kvadrato kriterijus**
	Fiziškai aktyvūs	**Fiziškai neaktyvūs**	
	X ± SD	X ± SD	*P*
Parengti mokymo programą, teminį planą remiantis ugdymą reglamentuojančiais dokumentais.	4,33±0,496	4,14±0,90	0,420
Formuluoti mokymo(si) tikslus bei uždavinius.	4,48±0,51	4,42±0,79	0,712
Atrinkti mokymo(si) metodus, tinkamus mokymo(si) tikslams pasiekti.	4,50±0,52	4,14±0,69	0,366
Parengti mokiniams įdomią ir patrauklią mokymo(si) medžiagą.	4,25±0,62	4,00±0,82	0,454
Numatyti išteklius, būtinus mokymo(si) tikslams pasiekti.	4,25±0,45	4,00±0,82	0,416

Analizuojant *„Mokymo(si) proceso valdymo“* kompetencijos savivoką (14 pav.) tarp skirtingo fzinio aktyvumo tiriamųjų grupių nenustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,309). Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad fiziškai aktyvūs kūno kultūros mokytojai labiau geba valdyti mokymo(si) proceso valdymą.

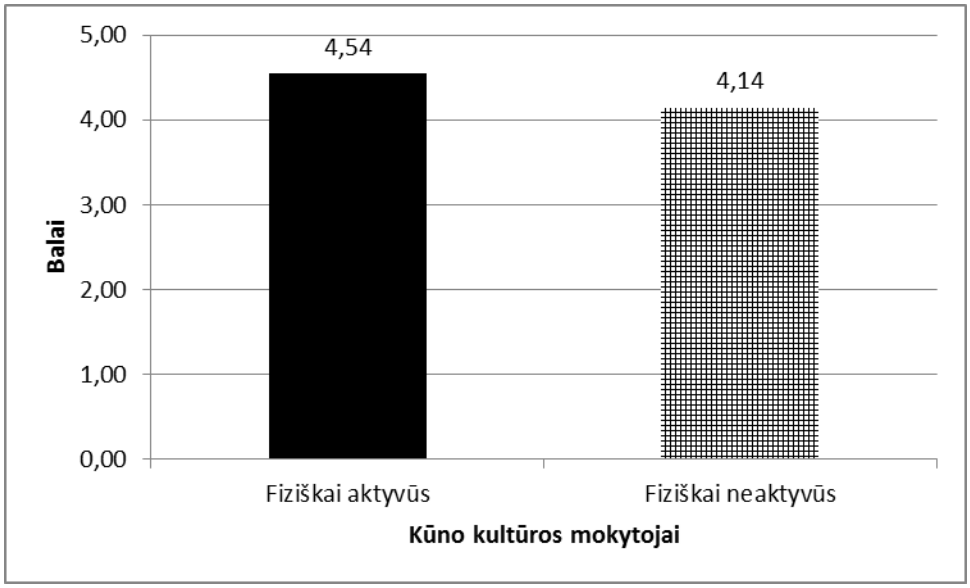

14 pav. Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų „*Mokymo(si) proceso valdymo “*kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,309)

Išsamiau išanalizavus tiriamųjų *„Mokymo(si) proceso valdymo“* kompetencijos savivoką, atskirai nagrinėti ir kiekvienos šios kompetencijos skalės teiginiai. Tyrimo rezultatai parodė, kad

fiziškai aktyvūs labiau nei fiziškai neaktyvūs kūno kultūros mokytojai suvokia, kad geba taikyti įvairias edukacines intervencijas, padedančias valdyti konfliktus ir priimti sprendimus, siekti pusiausvyros tarp žinių perteikimo ir konsultavimo. Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,008; p = 0,24).

12 lentelė. **Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Mokymo(si) proceso valdymo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai**		**Chi kvadrato kriterijus**
	Fiziškai aktyvūs	**Fiziškai neaktyvūs**	
	X ± SD	X ± SD	*P*
Siekti pusiausvyros tarp žinių perteikimo ir konsultavimo, vadovavimo ir lyderiavimo, stebėsenos ir priežiūros.	4,42± 0,52	4,00±0,58	0,024
Taikyti įvairias psichosocialines ir edukacines intervencijas, padedančias valdyti konfliktus ir priimti sprendimus.	4,58±0,67	3,86±0,69	0,008
Tikslingai taikyti šiuolaikines ugdymo(si) technologijas ir mokymo(si) metodus.	4,67±0,65	4,00±0,82	0,207

Vertinimas grindžiamas šiuolaikine mokymo(si) samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, individualiais mokinio poreikiais. Ugdymo procese mokinys laiku gauna grįžtamąją informaciją apie savo mokymo(si) patirtį, pasiekimus ir pažangą, jis mokosi vertinti ir įsivertinti (Barkauskaitė, Mikalauskienė, 2011).

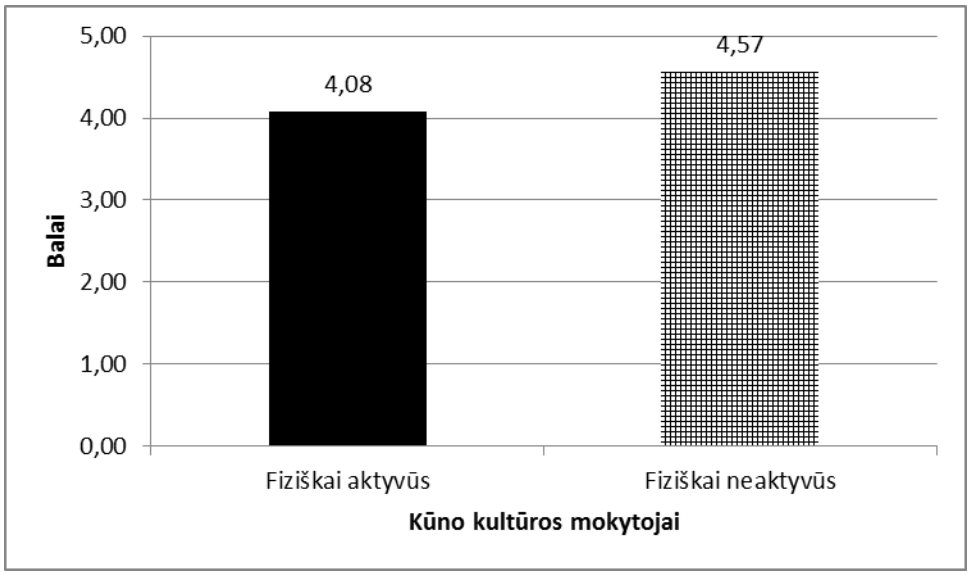

15 pav. Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų „*Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,718)

Analizuojant *„Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo“* kompetencijos savivoką (15 pav.) tarp skirtingo fzinio aktyvumo tiriamųjų grupių nenustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p =

0,718). Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad fiziškai neaktyvūs kūno kultūros mokytojai geriau suvokia, kad geba vertinti mokinių pasiekimus ir pažangas.

Analizuojant aktskirus *„Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo“* kompetencijos skalės teiginius, matyti, kad fiziškai neaktyvūs kūno kultūros mokytojai geriau geba vertinti mokinių pasiekimus pagal vienodus vertinimo kriterijus (4,86±0,38) nei fiziškai aktyvūs mokytojai (4,08±0,99)(13 lentelė). Nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas (p = 0,027).

13 lentelė. **Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai**		**Chi kvadrato kriterijus**
	Fiziškai aktyvūs	**Fiziškai neaktyvūs**	
	X ± SD	X ± SD	*P*
Derinti kiekybinę ir kokybinę, formalią ir neformalią mokinių pasiekimų vertinimo strategijas užtikrinant intelektualinį, socialinį ir fizinį mokinių vystymąsi.	4,25± 0,75	4,43± 0,53	0,541
Vertinti mokinių pasiekimus pagal vienodus vertinimo kriterijus.	4,08±0,99	4,86±0,38	0,027
Pasirinkti mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tipus, būdus ir metodus plėtojant mokinių mokymosi pajėgumus.	4,00±0,85	4,43±0,98	0,190

Analizuojant tiriamųjų grupių *„Mokinių motyvavimo ir paramos jiems“* kompetencijos savivokos rezultatatus, matyti,kad tiek fiziškai aktyvūs, tiek fiziškai neaktyvūs kūno kultūros mokytojai šią kompetenciją vertina tapačiai (4,21 balo)(16 pav.)

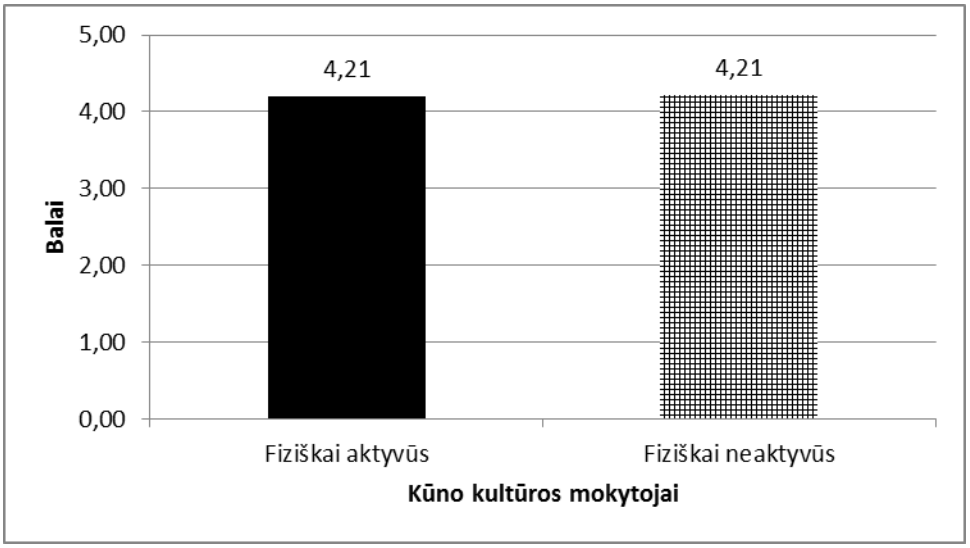

16 pav. Skirtingo fizinio aktyvumo mokytojų „*Mokinių motyvavimo ir paramos jiems“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,471)

Tokie tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad nepriklausomai nuo amžiaus kūno kultūros mokytojai vienodai suvokia savo gebėjimą motyvuoti mokinius ir suteikti jiems paramą,

sukurti aplinką, padedančią mokiniui patirti pažinimo džiaugsmą bei sudominti mokinius mokomuoju dalyku (16 pav.).

Išsamiau išanalizavus tiriamųjų profesinės kompetencijos savivoką, atskirai nagrinėti ir kiekvienos *Mokinių motyvavimo ir paramos jiems“* kompetencijos skalės teiginiai. 14 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad geriau sudominti mokinius mokomuoju dalyku labiau pasižymi fiziškai aktyvūs kūno kultūros mokytojai. Nors nenustatyti reikšmingi skirtumai, bet būtų galima konstatuoti tai, kad jei patys kūno kultūros mokytojai užsiima fizine veikla, tai jiems geriau sekasi motyvuoti fizinei veiklai savo ugdytinius.

14 lentelė. **Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Mokinių motyvavimo ir paramos jiems kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai**		**Chi kvadrato kriterijus**
	Fiziškai aktyvūs	**Fiziškai neaktyvūs**	
	X ± SD	X ± SD	*P*
Ugdyti mokinių gebėjimą įsivertinti ir pasitikėti savimi.	4,33±0,78	4,29±0,95	0,747
Sukurti aplinką, padedančią mokiniui patirti pažinimo džiaugsmą.	4,33±0,65	4,29±0,76	0,868
Sudominti mokinius mokomuoju dalyku.	4,00±0,74	4,14±0,69	0,215

Analizuojant *„Mokinio pažinimo ir jo pažangos pripažinimo“* kompetencijos savivokos tyrimo duomenis, matyti, kad kūno kultūros mokytojų fizinis aktyvumas neturi reikšmės šios kompetencijos reikšmingesnei savivokai (17 pav.) (p = 0,158).

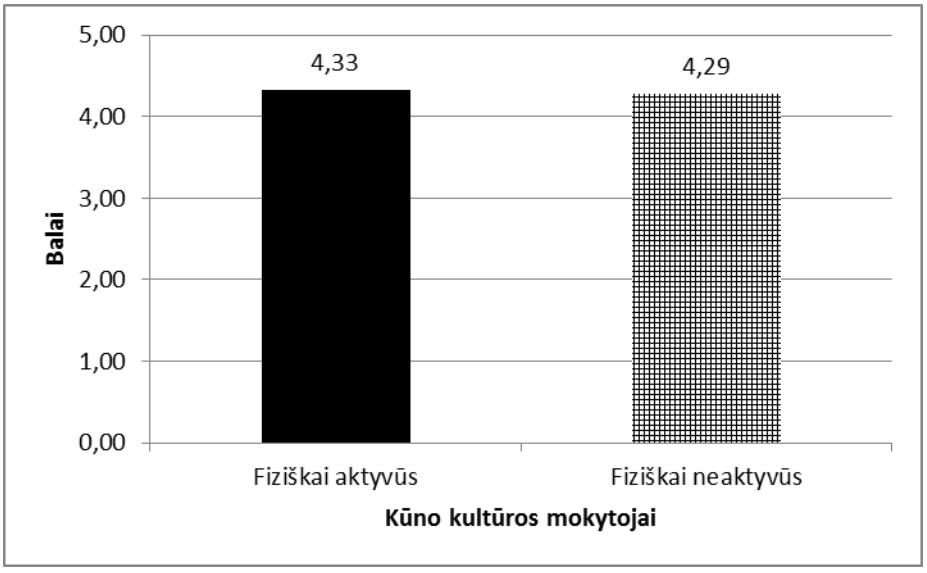

17 pav. Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų „*Mokinio pažinimo ir jo pažangos pripažinimo“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,158)

Analizuojant „*Mokinio pažinimo ir jo pažangos pripažinimo“* kompetencijos skalės atskirus teiginius, matyti, kad fiziškai aktyvūs kūno kultūros mokytojai geriau suvokia, kad geba vertinti mokinio vystymąsi, pažintines galias ir veiklą bei atpažinti specialiuosius mokinių poreikius suteikiant papildomą pagalbą. Tuo tarpu gebėjimas empatiškai identifikuoti mokinio emocinius sunkumus ir ypatingą nerimą labiau pasižymi fiziškai neaktyvių tiriamųjų grupėję.

15 lentelė. **Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Mokinio pažinimo ir jo pažangos pripažinimo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai**		**Chi kvadrato kriterijus**
	Fiziškai aktyvūs	**Fiziškai neaktyvūs**	
	X ± SD	X ± SD	*P*
Vertinti mokinio vystymąsi, pažintines galias ir veiklą vadovaujantis psichologijos teorijomis.	4,25±062	3,86±0,69	0,416
Empatiškai identifikuoti mokinio emocinius sunkumus ir ypatingą nerimą.	4,33±0,65	4,71±0,49	0,434
Atpažinti specialiuosius mokinių poreikius suteikiant papildomą pagalbą.	4,42±0,67	4,29±0,76	0,521
Atpažinti skirtingą mokinių požiūrį į mokymąsi kuriant mokymosi galimybes.	4,33±0,49	4,29±0,76	0,612

Profesinis tobulėjimas tai kai pedagogas siekdamas užtikrinti ugdymo sėkmę, privalo nuolat pats save tobulinti, ieškoti naujovių, domėtis kitų pedagogų veikla ir laimėjimai (Čiužas ir kt., 2013).

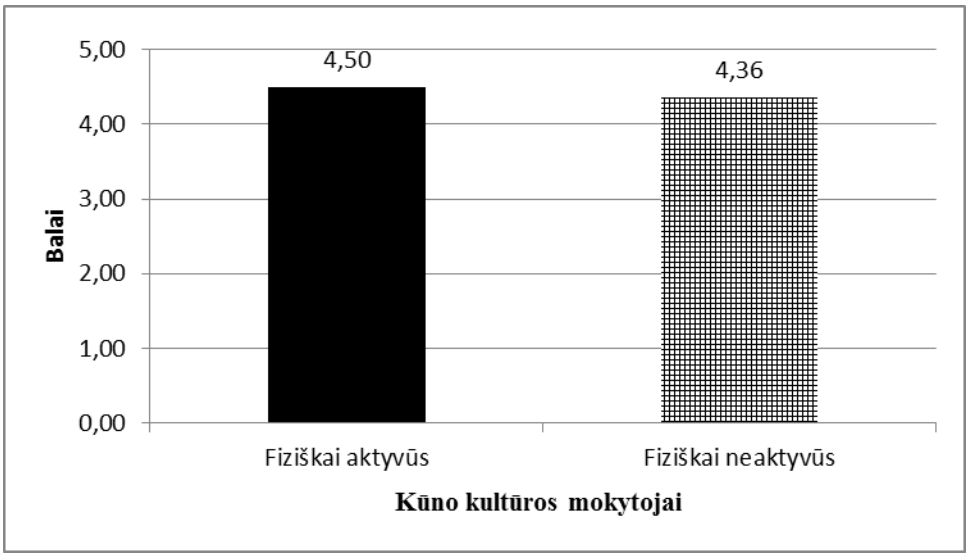

18 pav. Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų „*Profesinio tobulėjimo“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0, 616)

Analizuojant „Profesinio tobulėjimo“ kompetencijos savivoką (18 pav.) tarp skirtingo fzinio aktyvumo tiriamųjų grupių nenustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (p = 0,616). Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad fiziškai aktyvūs kūno kultūros mokytojai labiau gebės profesiškai tobulėti.

16 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad gebėjimas objektyviai vertinti savo galias profesinėje veikloje išlaikant savigarbą ir pasitikint savimi geriau reiškiasi fiziškai aktyvių kūno kultūros mokytojų tarpe. Nors nėra nustatyta statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tiriamųjų grupių atsakymų, bet būtų galima teigti jog fiziškai aktyvūs kūno kultūros mokytojai labiau pasižymi profesiniu kryptingumu.

16 lentelė. **Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų atsakymų į skalės „*Profesinio tobulėjimo kompetencija*“ teiginius vidutiniai įverčiai**

Teiginys	**Kūno kultūros mokytojai**		**Chi kvadrato kriterijus *P***
	Fiziškai aktyvūs	**Fiziškai neaktyvūs**	
	X ± SD	X ± SD	
Objektyviai vertinti savo galias profesinėje veikloje išlaikant savigarbą ir pasitikint savimi.	4,58±0,51	4,43±0,79	0,521
Projektuoti karjerą: planuoti, sistemingai tobulinti savo profesinę veiklą.	4,42±0,51	4,29±0,95	0,891

Analizuojant apibendrintą kūno kultūros mokytojų profesinę kompetenciją, tyrimo rezultatai rodo, kad abiejų tiriamųjų grupių tiriamieji nepriklausomai nuo jų fizinio aktyvumo gan panašiai suvokia savo profesinę kompetenciją (19).

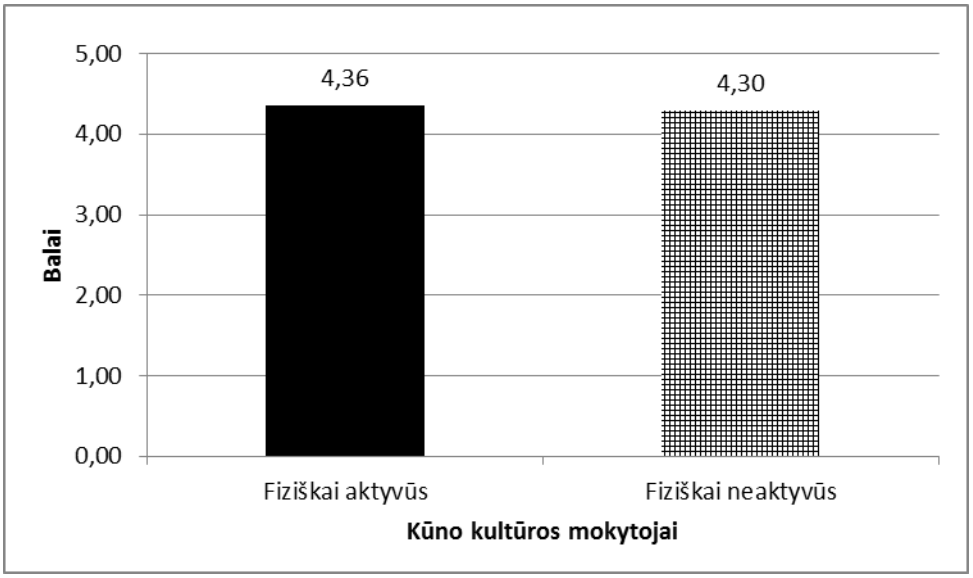

19 pav. Skirtingo fizinio aktyvumo kūno kultūros mokytojų apibendrintos „*Mokytojo profesinės“* kompetencijos vidutiniai įverčiai (p = 0,420)

IŠVADOS

1. Teorinės įžvalgos leidžia teigti, kad kūno kultūros mokytojų profesinės kompetencijos yra svarbus asmenybinis edukacinis komponentas, kurio vienareikšmiškos apibrėžties nėra. Mokytojų profesinės kompetencijos suprantamos įvairiai: kaip žinios, vertybės ir gebėjimas atlikti kokybiškas profesines veiklas, tam tikrų asmenybės gebėjimų, žinių, vertybių, veiklos ir teisės tai veiklai atlikti visuma, kaip savita pedagogo raiška veikloje, pagrįsta profesiniais, asmeniniais ir pedagoginiais gebėjimais (Čiužas ir kt., 2005; Čiužas, 2013; Ellstrom, 1998; Jucevičienė, Lepaitė, 2002; Laužackas, 2005; Trotter, Ellison, 1997 ir kt.). Mokytojo įgyta profesinė patirtis nėra visam laikui, todėl jis privalo mokėti prisitaikyti prie kintančių sąlygų ir mokėti naudotis jų teikiamomis galimybėmis.

2. Ištyrus *kūno kultūros* mokytojų profesinės kompetencijos suvoktį amžiaus aspektu, nustatyta, kad skirtingo amžiaus mokytojų profesinės kompetencijos savivokos raiška nėra priklausoma nuo amžiaus ($p > 0,05$). Tiek iki 35 m., tiek virš 36 metų kūno kultūros mokytojams profesinė kompetencija yra gan panašiai suvokiama. suvoktis yra gan ir daugiau. Reikšmingiausi skirtumai nustatyti tik tarp šių *profesinės kompetencijos* struktūrinių dalių: *mokinių motyvavimo ir paramos jiems* ($p = 0,037$) ir *informacinių technologijų naudojimo* ($p = 0,048$).

3. Palyginus *kūno kultūros* mokytojų profesinės kompetencijos suvoktį fizinio aktyvumo aspektu nustatyta, kad: profesinės kompetencijos suvoktis nėra priklausoma nuo fizinio aktyvumo ($p > 0,05$), t.y., fiziškai aktyvių kūno kultūros mokytojų beveik visų profesinės kompetencijos struktūrinių dalių suvoktis įvertinta panašiais įverčiais kaip ir fiziškai neaktyvių kūno kultūros mokytojų. Tik tarp *mokymo proceso valdymo* kompetencijos suvokties nustatyti reikšmingi skirtumai ($p = 0, 024$).

LITERATŪRA

1. Adaškevičienė, E. (1994). *Vaikų fizinio ugdymo pedagogika*. Vilnius: Egalda
2. Adomonienė, R. (2001). Profesijos pedagogo veiklos bazinė paradigma. *Pedagogika.* 3, (11), 23-28.
3. Barkauskaitė M., Gaigalienė M., Makarskaitė R.(2002). Būsimieji mokytojai apie reikšmingiausius mokyklinių metų įvykius. *Pedagogika,* 63, 174 – 179.
4. Barkauskaitė, M., Mikalauskienė, J. (2011). Saugios aplinkos kūrimas bendrojo ugdymo mokykloje. *Pedagogika,* 103, 30-37.
5. Čiužas, R. (2013). *Mokytojo kompetencijų nuolatinė kaita*. Vilnius: Edukologija.
6. Daukilas, S. (1998). *Profesinio ugdymo logika*. Kaunas: Akademija.
7. Dumčienė A. (2002). *Kūno kultūros mokytojo ugdomojo darbo ypatumai*. Kaunas: LKKA.
8. Dumčienė, A., Bajoriūnas, Z. (2006). *Ugdymo pagrindai*. Kaunas: LKKA.
9. Ellstrom, P. E. (2011). *The many meanings of occupational competence and qualification*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
10. Gonestas, E., Strielčiūnas, R. R. (2003). *Taikomoji statistika: vadovėlis kūno kultūros ir sporto specialybių studentams*. Kaunas: LKKA.
11. Gulbinas, R. (2002). *Programos EXCEL taikymas sportiniams tyrimams: mokomoji knyga.* Kaunas: LKKA.
12. Jovaiša L. (1991). *Asmenybė ir profesija*. Kaunas: Aušra.
13. Jovaiša L. (1997). Edukologijos pradmenys: vadovėlis. Kaunas: Technologija.
14. Jucevičienė, P. ir Lepaitė, D. (2000). *Kompetencijos sampratos erdvė*. Socialiniai mokslai: Vilnius.
15. Kardelienė, L., Kardelis, K., Bagdonas, A. (2007). Būsimųjų kūno kultūros mokytojų nuostatos dėl pedagoginės komunikacijos kaita. *Ugdymas, kūno kultūra, sportas,* 2 (65), 23-29.
16. Kardelienė, L., Kardelis, K., Karanauskienė, D., Šukys, S. (2009). *Būsimųjų kūno kultūros ir sporto specialistų indentifikacijos: akademinė, sportinė ir profesinė.* Kaunas: LKKA.
17. Kazlauskienė, Ž. (2003). *Kompetencijos sampratos analizė*. Mūsų socialinis kapitalas – žinios. Konferencijos medžiaga. Kaunas: Technologija.

18. Komskienė, T. (2005). *Mokytojas savo ir mokinių akimis*. Kaunas.
19. Kostencka, A., Szark – Eckardt M. (2010). *The estimation of educational needs of physical education teachers in the light of the new educational program basis.* Human Movement, 11 (2). 200-210.
20. Krasauskas G. (2007). *Mokytojų profesinės kompetencijos ugdymas, stiprinant bendradarbiavimą.* Vilnius.
21. Laužackas R., Pukelis K. (2001). Kvalifikacija ir kompetencija: samprata, santykis bei struktūra pro-fesijos mokytojo veiklos kontekste. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 3, 10–17.
22. Laužackas R., Stasiūnaitienė E., Teresevičienė M. (2000). *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi*. Kaunas.
23. Laužackas, R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: VDU
24. Laužackas, R., Gedvilienė, G., Tūtlys, V., Juozaitienė, D. (2008). *Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. Pedagogika*, 89, 29-43.
25. *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai. XI - XII klasės* (2002). Vilnius: Švietimo plėtotės centras.
26. Miškinis, K. (2000). *Kūno kultūros ir sporto specialistų rengimo tobulinima*s. Monografija. Kaunas: LKKA.
27. Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas (2007). (Patvirtintas LR švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. ISAK- 54).
28. Pearson A. (2004). *Competence: A Normatyve Analysis*. Wachington D.C.: University Press of America.
29. Simonaitienė, B., Targamadzė, V. (2002). Bendrojo lavinimo mokyklos, kaip besimokančios organizacijos, veiklos charakteristikos teorinis pagrindimas. *Tiltai*, 1, 95-105.
30. Stanišauskienė, V. (2004). *Rengimosi karjerai proceso socioedukaciniai pagrindai.* Kaunas: Technologija.

PRIEDAS

ANKETA

Mielas(-a) respondente, šios anketos tikslas – nustatyti kūno kultūros mokytojų ir sporto pedagogų profesinės kompetencijos suvoktį. Todėl prašome atsakyti, kaip Jums tinka žemiau pateikti teiginiai. Anketa yra anoniminė (t. y. vardo, pavardės ar kitų asmens duomenų užrašyti nereikia), todėl tikimės sąžiningų atsakymų.

Būtume dėkingi, jeigu, prieš pradėdami pildyti anketą, atsakytumėte į kelis bendro pobūdžio klausimus:

Jūsų lytis (*pabraukite*): moteris, vyras. Jūsų amžius (*įrašykite metus*): |____|

Šiuo metu Jūs esate fiziškai aktyvus, t.y. Jūs ne mažiau kaip 150 min.per savaitę užsiimate vidutinio intensyvumo aerobine fizine veikla *arba* didelio intensyvumo aerobine fizine veikla ar vidutinio ir didelio intensyvumo aerobinės fizinės veiklos deriniu per savaitę ne mažiau kaip 75 min.(*pabraukite*) Taip, Ne

***Naudodamiesi žemiau pateikiama skale, nurodykite, kiek kiekvienas iš pateiktų teiginių atitinka Jūsų suvokiamą profesinę kompetenciją*(r*eikštų :* 1-visiškai nesutinku; 5- visiškai sutinku).**

Mokytojo profesinės kompetencijos		**Visiškai nesutinku**				**Visiškai sutinku**
Suvokiu, kad gebu...						
1.	kurti saugią, mokinio emocinį, socialinį, intelektualinį, vystymąsi palaikančią ugdymo(si) aplinką;					
2.	saugiai ir veiksmingai pritaikyti fizinę erdvę, naudoti informacijos ir komunikacijos technologijas, įrankius ir priemones;					
3.	kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią aplinką, kurioje mokinys turi galimybę rodyti iniciatyvą, veikti savarankiškai ir atrasti bendraminčių;					
4.	kurti pokyčiams palankią ugdymo(si) aplinką, kurioje mokinys jaučiasi saugus ir pasitikintis savimi bei kitais;					
5.	parengti mokymo programą, teminį planą remiantis ugdymą reglamentuojančiais dokumentais;					
6.	formuluoti mokymo(si) tikslus bei uždavinius;					
7.	atrinkti mokymo(si) metodus, tinkamus mokymo(si) tikslams pasiekti;					
8.	parengti mokiniams įdomią ir patrauklią mokymo(si) medžiagą;					
9.	numatyti išteklius, būtinus mokymo(si) tikslams pasiekti;					
10.	siekti pusiausvyros tarp žinių perteikimo ir konsultavimo, vadovavimo, stebėsenos ir priežiūros;					
11.	taikyti įvairias edukacines intervencijas, padedančias valdyti					

	konfliktus ir priimti sprendimus;					
12.	tikslingai taikyti šiuolaikines ugdymo(si) technologijas ir mokymo(si) metodus;					
13.	prieinamai ir suprantamai mokiniui perteikti ugdymui(si) reikalingą informaciją;					
14.	derinti kiekybinę ir kokybinę, formalią ir neformalią mokinių pasiekimų vertinimo strategijas užtikrinant intelektualinį, socialinį ir fizinį mokinių vystymąsi;					
15.	vertinti mokinių pasiekimus pagal vienodus vertinimo kriterijus;					
16.	pasirinkti mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tipus, būdus ir metodus plėtojant mokinių mokymosi pajėgumus;					
17.	vertinti mokinių socialinę pažangą;					
18.	ugdyti mokinių gebėjimą įsivertinti ir pasitikėti savimi;					
19.	sukurti aplinką, padedančią mokiniui patirti pažinimo džiaugsmą;					
20.	sudominti mokinius mokomuoju dalyku;					
21.	padėti mokiniams spręsti mokymosi problemas;					
22.	vertinti mokinio vystymąsi, pažintines galias ir veiklą vadovaujantis psichologijos teorijomis;					
23.	empatiškai identifikuoti mokinio emocinius sunkumus ir ypatingą nerimą;					
24.	atpažinti specialiuosius mokinių poreikius suteikiant papildomą pagalbą;					
25.	atpažinti skirtingą mokinių požiūrį į mokymąsi kuriant mokymosi galimybes;					
26.	objektyviai vertinti savo galias profesinėje veikloje išlaikant savigarbą ir pasitikint savimi;					
27.	projektuoti karjerą: planuoti, sistemingai tobulinti savo profesinę veiklą;					
28.	naudoti kompiuterio techninę ir programinę įrangą, pagrindines interneto paslaugas mokymo(si) procese, rengiant tekstinę ir vaizdinę informaciją;					

Ačiū už atsakymus!